

Svět libereckých knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

míjí. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.*

, usadají do stínu platanů a jejich urputně vzezření se stává věrným. Oh, moje Manon!

atiti! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.*

m světě. *Být básníkem, to není jenom tak.*

heit ist die Rede.

na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Milí čtenáři, milé čtenářky,

Knihovna je místo pro všechny – děti i dospělé, malé i velké, mladé i starší. Knihovna nabízí velké množství služeb kulturních, vzdělávacích i volnočasových pro všechny uvedené skupiny čtenářů a návštěvníků, snažíme se o to, aby si u nás každý něco našel.

Velkou část z výše uvedených aktivit můžeme realizovat zejména díky spolupráci s dalšími organizacemi, spolky nebo jednotlivci. Už jenom vydávání čtvrtletníku Světlík je důkazem dlouholeté a intenzivní spolupráce s Libereckým autorským kruhem, jejímž výsledkem je pravidelný přehled o literárním dění v našem regionu.

Uvnitř časopisu se také dočtete o činnosti uměleckého uskupení Nevzdělanci a možná si vzpomenete, že jejich velkoformátový obraz byl před časem k vidění u nás v knihovně. Díky spolupráci v rámci celokrajské kampaně Crystal Valley jsme mohli v létě společně vyrazit na Novoborsko po stopách sklářů v regionální literatuře nebo uskutečnit v prostorách knihovny unikátní trh bižuterie a šperků z produkce regionálních výrobců. V podzimních měsících budeme spolupráci dále rozvíjet, a to i v mezinárodním měřítku – v říjnu si připomeneme sté výročí narození významného spisovatele, libereckého rodáka Otfrieda Preusslera, a to v rámci několikadenní česko-německé konference realizované společně s mnichovským spolkem Adalbert Stifter Verein, Technickou univerzitou v Liberci, Pedagogickou fakultou UK, Ústavem pro českou literaturu a dalšími subjekty. Následovat bude konference Senioři 2023, kde jsme navázali zajímavou kooperaci s Radou seniorů Libereckého kraje. Nechci zapomenout ani na připravovaná setkání s regionálními autory a umělci, kteří se Vám představí v průběhu podzimu, za všechny jmenujme např. Miloslava Nevrlého nebo Marka Řeháčka.

Spolupráce a propojování – lidí, uskupení nebo komunit – je jednou z podstatných charakteristik každé současné knihovny. Společně Vám můžeme nabízet nejenom vzdělávání a zajímavé služby, ale i přidanou hodnotu v podobě setkávání a inspirace.

Milí čtenáři, po krásných letních měsících Vám přejeme úspěšný vstup do barevných podzimních dní a těšíme se na setkávání nejenom na půdě liberecké knihovny.

Dana Petříděsová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT libereckých knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny 2

Letní práce 2

Trýpytivé rozloučení s létem 2

Pátrací hry 3

Výsledky soutěže 3

Akce knihovny 4

Literární putování sklářské

z Nového Boru do Sloupu v Čechách 4

Trýpytivé rozloučení s létem 6

Z regionu 8

Klub dětských knihoven

ocenil Dobré zprávy 8

Jaké to je začínat v místní knihovně 10

Studijní cesta do Písku

a Českých Budějovic 13

Vesnická knihovna

Libereckého kraje 2023 15

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny 17

J. Tichý: Bonboniéra 17

Stav beztlže (1961)

ukázka z knihy 18

SVĚT souvislostí 20

Apologie Petra Mužáka – 3. část 20

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 24

Rozhovor s Markem Řebáčkem 24

ze souSVĚTí 27

Pojďte s námi udělat z Liberce

hlavní město poezie 27

SVĚTonázory 29

Anifilm ve znamení japonských filmů 29

Poezie je nemoc aneb Literární Zarafest 30

Nad básnickou sbírkou Martina Trdly 32

Nad fotografickou publikací Otto Vávry 32

Nad knihou pověstí a pohádek Němců

z Jizerských hor 33

Jablonečtí SVĚTáci 34

Novinář a spisovatel Vladimír Mikolášek 34

oSVĚTa 36

Křehké dědictví. Severočestí skláři

se dotkli esence přírody 36

SVĚT LitKlubu 40

Příběh Hulína Fryštáka 40

SVĚTlonoši 42

Marie Jelonková, Ondřej Görtler 42

tvary SVĚTla 45

Kde je cesta, tam je Monika Brychová 45

Redakční rada:

Marek Sekyra, Blanka Konvalinková, Dana Petrádlová, Marcela Freimuthová, Táňa Kuželková,
Kateřina Šidlořová (KVK) / Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štátná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Krátce z knihovny

Letní práce

Začal podzim a my se ohlížíme za událostmi uplynulého léta. Každoročně máme v létě omezenou otevírací dobu, abychom stihli nejen vyčerpat dovolenou, odpočinout si a nabrat nové síly, ale také upravit prostory knihovny pro vás čtenáře. Během červencové kompletní uzavírky proběhlo broušení podlah v malém sále a před některými půjčovnami, praní a čištění

koberců a čalouněného nábytku. Dále byly umyty regály, stoly, výstavní stojany nebo skleněná fasáda budovy knihovny. Úklidové práce proběhly také na všech našich pobočkách. Odborné ošetření, očistu a pohnojení si užily všechny květiny, které zdobí prostory knihovny. Každoročně provádíme i dílčí revize knihovního fondu. Letos jsme zkontrolovali společenské hry a noty v Hudební knihovně, ve Studijní knihovně fond angličtiny a ve Všeobecné knihovně část naučné literatury – fond vlastivědy a cestopisů. Ve skladech souběžně probíhá revize vybrané části dokumentů.

Třpytivé rozloučení s létem

V posledním prázdninovém týdnu jsme veřejnosti nabídli Třpytivé rozloučení s létem. Ve spolupráci s Crystal Valley jsme uspořádali prodejní výstavu šperků a bižuterie, ukázky výroby, kreativní dílny a dětský den, který díky nepřízní počasí proběhl v prostorách Knihovny pro děti a mlá-

dež a v Hudební knihovně. Pohádkové putování, stezka úkolů pro děti, se setkalo s velkým úspěchem. Téměř stovka dětí s rodiči nebo prarodiči si přišla zasoutěžit, užít si den v knihovně a získat drobné odměny.

Pátrací hry

Na prázdninové měsíce jsme pro děti připravili dvě pátrací hry. Obě prázdninové hry byly pokus, jak i v teplých měsících přilákat malé návštěvníky do knihovny. Jsme velmi rádi, že se nám to podařilo. Koncept pátracích her, při kterých se děti stávají hrdinou příběhu a plní úkoly, se osvědčil, proto bychom i v příštím roce rádi tento model zopakovali. Za celé prázdniny si Léto s pirátem Kolískem přišlo zahrát 137 dětí a rodičů. Oživlý gambook si vyzkoušelo celkem 52 dětí.

Výsledky soutěže

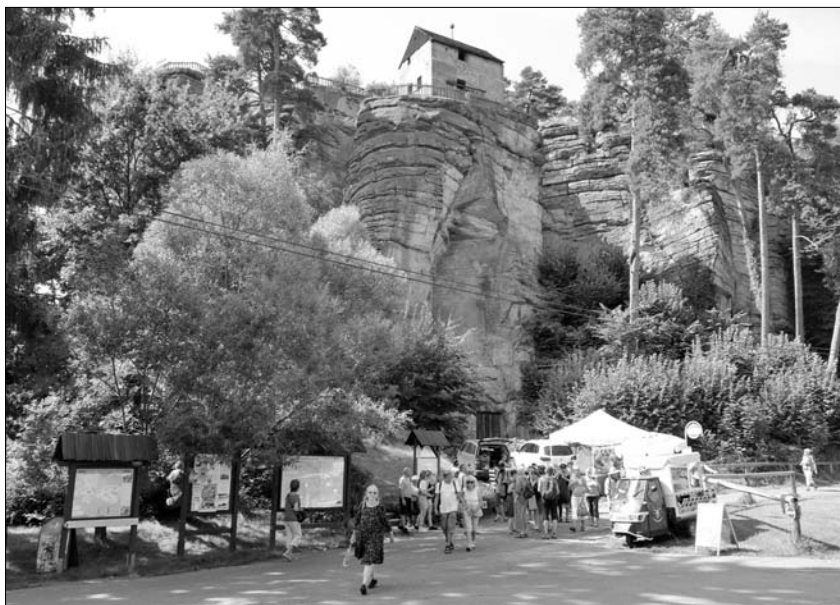
Srpnová soutěž na sociálních sítích O poklad piráta knihovnického zná jména vítězů. Jsou jimi Renáta Kaničárová a Zdeňka Natty Hodková, které nám nejrychleji poslaly názvy čtyř knih, jejichž obálky byly schválně rozmazané. Zcela zaslouženě tak obdržely dárek v podobě knihy. Ještě jednou gratulujeme.

Marcela Freimuthová

Akce knihovny

Literární putování sklářské z Nového Boru do Sloupu v Čechách

V pátek 18. srpna se uskutečnila již druhá sklářská literární vycházka, tentokrát na Novoborsko. Padesát účastníků se vydalo autobusem, financovaným z prostředků Crystal Valley, do Nového Boru. Na náměstí před sklářským muzeem bylo první zastavení, na němž byli posluchači seznámeni s německým autorem Franzem Raschem z nedalekých Arnultovic, který pracoval jako rytec skla.

V Kalinově ulici jsme vzpomněli významného českého spisovatele Josefa Jaroslava Kalinu, po kterém je ulice pojmenovaná a který se zde narodil v domě, na němž je jeho pamětní deska. Ten byl ve své době nazýván druhým Máchou, dnes je však téměř neznámým autorem.

Připomenuli jsme si i novoborského rodáka Johanna Mosiga, doktora medicíny a chirurga, člena spolku Abendgesellschaft von Schülern, který měl za cíl pěstování poezie a vědy.

Na třetím zastavení v České ulici se účastníci dozvěděli o novoborských po-

bytech Josefa Hory, Marie Majerové a Jaroslava Seiferta, kteří o městě a sklářích napsali dokonce několik básní a dalších textů.

Velký ohlas vzbudila návštěva skleněného domu Lasvitu na Palackého náměstí, v němž jsme byli seznámeni s historií firmy a s jejím současným úspěšným působením na trhu.

Poté se již účastníci vydali pěším pochodem do Chotovic, kde jsme v lesoparku pojmenovaném po Franzi Hantschelovi vzpomněli tohoto významného rodáka, vlastivědného badatele. Kromě něj se v Chotovicích narodil také Franz Wedlich, který působil jako malíř krajinář a básník.

Pod skalním hradem ve Sloupu v Čechách byli účastníci seznámeni s historií broušení optického skla, které zde roku 1678 zavedl Georg Görner a jeho

potomci je udržovali až do 90. let 19. století. V domě č. p. 181 pod hradem v ulici po něm pojmenované se narodil významný český historik, vlastivědný badatel, dramatik a básník Ferdinand Břetislav Mikovec, má zde pamětní desku, a ve vsi dva němečtí spisovatelé, Franz Puhl, poštovní úředník v České Lípě a starosta Sloupu, a Ferdinand Melzer, majitel zahradní restaurace č. 3 spolupracující jako literát s pražskou Bohemií a působící jako zemský soudní rada.

Zde nás vyzvedl autobus a přejeli jsme do Skalice u České Lípy, kde nás čekala návštěva sklárny Čangel, vyrábějící foukané sklo.

Odtud jsme se přesunuli na poslední zastávku do Okrouhlé, netradiční technickou památku, vzorkovnu vitráží s novogotickou věží z roku 1893, v níž firma Meltzer vyráběla vitrážová okna především do sakrálních staveb. Dnes je objekt v havarijním stavu a nepřístupný, pracuje se ale na jeho opravě.

Františka Dudková Párysová
Marek Sekyra

Třpytivé rozloučení s létem

Na konci srpna jsme měli možnost zažít v prostorách knihovny dechberoucí módní přehlídku Made in Jablonec 2023. Krásné dívky v nádherných róbach od renomovaných módních značek předváděly oslnivující šperky z produkce členů Svazu výrobců skla a bižuterie.

Přehlídka byla součástí unikátní akce Třpytivé rozloučení s létem aneb Bižuterie a šperk v knihovně, kdy se v průběhu dvou dnů knihovna proměnila ve sklářský trh a prodejní galerii. Téměř dvacítk

stánků nabízela šperky a výrobky ze skla od regionálních výrobců, probíhaly ukázky výroby nebo kreativní dílny pro děti. A to nebylo vše. Celé první odpoledne měly rodiny s dětmi možnost navštívit

foto na straně 7: Jiří Baisa

pohádkovou stezku, plnit literární úkoly, tvořit, bavit se, hrát deskové hry a maxi-hry. Původně venkovní plánovaná akce se z důvodu špatného počasí musela přesunout dovnitř do knihovny, ale to jí nic neubralo na kráse. Stezku absolvovalo více než 100 dětí a každé od knihovny obdrželo malý a hezký dáreček.

Akce proběhla v rámci celokrajské kampaně Crystal Valley Week. Děkujeme velmi partnerům, bez kterých by tato unikátní akce nemohla proběhnout – Agentuře regionálního rozvoje a Svazu výrobců skla a bižuterie. Těšíme se další spolupráci!

Dana Petrádová

Z regionu

Klub dětských knihoven ocenil Dobré zprávy

S podzimem loňského roku vyhlásil Klub dětských knihoven SKIP novou výzvu v rámci projektu Kde končí svět, tentokrát se společným celostátním tématem Dobré zprávy. V Libereckém kraji se do 13. ročníku přehlídky zapojily tři knihovny městské (Semily, Turnov, Jablonné v Podještědí) a dvě obecní (Slaná a Libštát).

Sešly se práce rozmanitého charakteru. Semilská knihovna nabídla dětem dvě výzvy: *Rok mýma očima* (představ svoje zážitky prostřednictvím fotokoláže) a *Dávám lajk* (natoč krátkou reportáž o dění ve tvém okolí). Pro děti byla atraktivnější výzvou koláž, vedle výrobků jednotlivců do přehlídky přispěl kolektivním dílem Čtenářský klub. Malí tvůrci osobitým způsobem reflektovali dění v okolním světě, objevovalo se téma volby nového prezidenta, zručně dokázali zrecyklovat dobré zprávy ze Semilských novin. Mladší děti zpracovaly *Rok mýma očima* na osobní rovině: ukázaly, jak se jim dařilo, sdílely zážitky, na něž rády vzpomínají (první návštěva Prahy, první přečtená knížka, zajímavá setkání).

Místní knihovna ve Slaně se pustila do novinářiny společně s dětmi z MŠ a ZŠ Slaná a Slánský list, který všichni obyvatelé obce dostávají do svých schránek,

obohatili před Velikonocí o čtyřstránkovou přílohu. Jejím obsahem byla reportáž ze školních voleb a z hasičského kroužku, rozhovor s místní mladou sportovkyní hvězdou a také komiks, recept, omalovánka nebo sudoku.

Městská knihovna Antonína Marka Turnov v čele s Evou Kordovou promítla téma *Dobré zprávy* do celé řady aktivit, zejména ve spolupráci se ZŠ Žižkova Turnov. V duchu dobrých zpráv se v Turnově malovalo, psalo, hrálo divadlo, natáčely se podcasty, chystal se školní jarmark a v dohlednu je také vydání knížky.

Jak je vidno, příspěvky byly vskutku rozmanité povahy, protože jejich hodnocení v tradičním smyslu stupňů vítězů nebylo možné (ani spravedlivé). Zároveň jich nebylo dostatečné množství pro regionální přehlídku. Proto se zrodilo mimořádné finále, které umožnilo ocenit pilné soutěžící a slavnostně završit

foto: Jaroslav Hoření, Český rozhlas Liberec

tento ročník projektu *Kde končí svět* na regionální úrovni.

Soutěžní příspěvky přehlídky zkoumala odborná porota z řad literátů, PR pracovníků a knihovnic. Porota dospěla k názoru, že do celostátního slavnostního zakončení přehlídky v pražském Klementinu vyšle zpravodajský tým z turnovské ZŠ Žižkova za jejich zdařilý cyklus podcastů *Žižkovkast*. Kolektiv autorů obdržel věcné ceny od SKIP Libereckého kraje a také dárkový poukaz do pizzerie. V Praze před rytíře Tadeáše postupně poklekli a byli pasováni na „Rytíře krásného slova“ Daniel Hejduk, Karolína Zuzánková, Adam Hanoušek a Richard Nechvíl.

Pro úspěšné soutěžící ze Semil a Slané uspořádala Městská knihovna Semily zážitkové odpoledne v dětském odděle-

ní v úterý 23. května. Pozvání přijali porotkyně PR specialistka Katka Šidlořová z KVK Liberec a Jaroslav Hoření z Českého rozhlasu. Hosté s dětmi besedovali o své práci, soutěžící představili svá díla, předsedkyně Klubka Jana Baánová společně s předsedkyní RV SKIP Jitkou Šedinovou předaly dětem dárkové tašky od Městské knihovny Semily a SKIP Libereckého kraje. Moderátor Jaroslav Hoření pozval děti ze Slané na exkurzi do domovského Českého rozhlasu Liberec, který byl mediálním partnerem přehlídky.

Pro příští školní rok Klub dětských knihoven chystá pro děti a dospívající výtvarnou soutěž zaměřenou na regiony Libereckého kraje „Sdílej s námi“.

Bc. Petra Luňáková
tajemnice KLUBKA LK

Jaké to je začínat v místní knihovně

Světlá pod Ještědem. Necelá tisícovka obyvatel. Když za mnou přišla zdejší knihovnice s nabídkou, zda po ní nechci vést místní knihovnu v Hodkách a Rozstání, byla jsem naprosto nadšená. V hlavě se mi rodily miliony nápadů, co s takovými knihovnami můžu provést a jaké akce budu pořádát. Když jsem pak na úřadě podepisovala smlouvu a pan starosta se mě ptal, zda jsem si opravdu jistá, že tuto práci chci dělat, byla moje odpověď jednoznačná: ANO!

Na zem mě usadilo hned první otevření dveří. Staré regály, soudruh Jirásko a další piety v nich, pár dětských knížek, zbytek fondu slušná 80. léta. Dojem nevytěšil ani liberecký výměnný fond a pár nových titulů z centrálního nákupu.

Ufff... tak takovou knihovnu nechci.

Co s tím? Máma! Bývalá knihovnice, metodička ve Středočeském kraji, která si tady pod Ještědem důchodcovsky odpo-

čívá. Její úsměv ve tváři mi jen potvrzoval, že mé představy jsou trochu nadnesené. A co teprve, když jsem ji do knihovny pozvala. Řekla hmmm a pak dodala, že první, co potřebuji, je koncepce pro koho, co, jak a kdy? A vzdělávat se! V tu chvíli mi bylo opět sladkých 15 let a máma mi lezla úplně stejně na nervy jako tenkrát.

Lítám pořád v oblacích, protože jsem vzdušné znamení, takže koncepci jsem

vymyslela velkolepou. Jen jaksi nebyli dělníci, nebyl dostatek peněz, nebyl čas. Jediné, co jsem měla, byla důvěra a podpora obecního zastupitelstva.

A tak se celá moje rodina, včetně našich malých dětí, babičky a dědy oblékla do montérek a pustila se do rekonstrukce. Chlapi vymalovali, brousili a natírali regály, montovali, šroubovali. Děti podle obrázků třídily knihy a dávaly do krabic ty, které se jim líbily. Můj muž navrhl a vyrobil mnou vysněné pódium, které připomíná pirátskou loď, protože moji čtenáři v této knihovně budou především děti a budeme lovit perly a další poklady, zbrzdíme všechna moře, budeme si vyprávět, číst, zpívat námořnické písničky, tvořit... Vždyť říkám, vzdušné znamení.

My s mamkou jsme otrocky vyřazovaly shnilé knížky, zbylé dezinfikovaly, čistily, lepily a přebalovaly. A v mezdobí

jsme jezdily do Městské knihovny v Praze, která nám darovala ze svých poboček

na 700 knižních titulů, které jsme musely kromě předešlého procesu ještě zpřístupňovat v nefunkčním Claviu, dát na knižní lístky a konečně zařadit na nově natěně, krásné regály.

A do toho všeho absolvování Knihovnického minima, školení systému Canva, inspirativní knihovnické setkání při semináři kreativního čtení v Liberci, studování metodických materiálů (vzdělávej se!), věčné telefonáty s našimi metodičkami, které ze mě musely mít neklidné sny, stejně jako náš IT, kdy mi připadalo, že snad po něm chci tajné spojení s NASA. A přihlášení do SKIPu a k jejich akcím, Bookstart, Celé Česko čte dětem, zkrátka všechno, co by mi mohlo pomoci a podpořit mé knihovnické snění.

I vedení obce shánělo, kde co bylo k mání, co bylo potřeba. Z mateřské školy jsme dostali vyřazený nábytek, který jsme pospravovali, paní místostarostka nám sehnala krásné stoly a židle pro větší děti. A když zastupitelé viděli, co tam vyvádíme, podle možností nás i finančně podpořili.

Dva měsíce, hodiny a hodiny intenzivní práce a vznikla nádherná dětská knihovna, kde máme kromě škuneru dokonce i velrybu.

První týden v březnu jsme slavnostně otevřeli.

Tréma a obavy, zda vůbec nějaký čtenář dorazí, vzala za své hned v první půlhodině. Přišla snad půlka vsi. Zaregistrovalo se 32 nových dětských čtenářů a 5 dospěláků. Odměna a radost.

Ale nezůstala jsem jen u tohoto cíle. Spolupracuji s MŠ, ZŠ, s hasiči, Sokoly, s místními spolky. Už máme za sebou pro nás první Noc s Andersenem, první vyhlášení Lovců perel, první pasování na

čtenáře, první vzdělávací akce pro MŠ. Děti malují obrázky, vypisují čtenářské listy, vyprávějí, chodí i další noví čtenáři a já si to užívám. A čteme. Na závěr školního roku k nám přišla Šebestová i s Machem a děti šeptaly do zázračného sluchátka svá tajná přání.

Já taky zašeptala, protože bych pro obě naše knihovny, naše děti i dospěláky chtěla víc.

Nevidí, že už vím, že zázraky se nedějí, že své sny musím tvrdě odpracovat, že dělám začátečnické chyby, které se mi násobně vrací. Kdyby se mě dnes někdo znovu zeptal, zda opravdu chci dělat tuto práci, znovu bych jednoznačně odpověděla: ANO!

Hana Matějčková

*Místní knihovna Světlá pod Ještědem –
Hodky a Rozstání*

Studijní cesta do Písku a Českých Budějovic

Vzhledem k mnoha stížnostem v loňském roce na úroveň a organizaci veletrhu Svět knihy v Praze RV SKIP Libereckého kraje rozhodl, že v letošním roce se zájezd na tento veletrh konat nebude. Jako náhrada byla zvolena a odhlášována Studijní cesta do nově rekonstruovaných knihoven v Písku a v Českých Budějovicích. Na tuto cestu získal RV SKIP Liberecký region dotaci 10 000 Kč od VV SKIP. Vzhledem k finanční nákladnosti dopravy jsme byli nuceni zvolit i finanční příspěvek od účastníků zájezdu.

V úterý 6. 6. se vydalo 35 knihovníků z různých koutů Libereckého kraje načerpat nové zkušenosti a podněty pro svoji práci do jižních Čech. Naši první zastávkou byla Městská knihovna Písek, kde nás přivítal a následně i jednu polovinu účastníků provázel její ředitel pan Mgr. Roman Dub. Tato knihovna se v roce 2019 přestěhovala z nevyhovujících stísněných prostor do nově adaptované budovy bývalé školy J. A. Komenského na Alšově náměstí a mohla tak podstatně rozšířit služby svým uživatelům. Součástí projektu nové knihovny bylo

i vytvoření Centra vzdělávání se zaměřením na podporu neformálního vzdělávání, zejména v oblasti podporovaných oborů. Po zhlédnutí úžasných interiérů knihovny a mnoha dotazech z naší strany následoval krátký rozchod po městě Písek, který většina účastníků využila ke konzumaci oběda a procházce po Kamenném mostě, který je nejstarší dochovaný most v Česku. Nádhernou kulisou byly na nábreží postavené sochy z písku. Skvělé dojmy z Písku nepokazil ani déšť, který nás před odjezdem do Českých Budějovic zastihl.

Městská knihovna Písek

Městská knihovna Písek

Přístavba Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích

Druhou zastávkou byla nově postavená Přístavba Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích v ulici Lidická. Mnozí si možná vzpomenou, že kvůli stavbě muselo dojít k přesunu bludného kamene na nové místo o několik metrů dále. Ve zdejší knihovně

nás již očekávala PhDr. Zuzana Hájková, náměstkyně pro knihovnické služby, která nás i provázela. Uvítat nás přišel i ředitel knihovny Mgr. Ivo Kareš, který se omlouval, neboť musel odejít na slavnostní vyhlášení výtvarné soutěže „Lesy a příroda kolem nás“. Toto

Knihovna – České Budějovice

Knihovna – České Budějovice

řešení knihovny působilo kontrastně proti písecké knihovně, neboť tato knihovna slouží zase jinému okruhu uživatelů. I tak jsme mohli vidět mnoho zajímavých stavebních řešení a v neposlední řadě i způsob vyhledávání dokumentů v systému ARL, který používá i Krajská vědecká knihovna v Liberci. Jihočeská vědecká knihovna je zatím jedinou knihovnou, která nabízí výpůjčky elektronických audioknih (e-audioknihy). Pro naše knihovny máme potěšující zprávu. Pokud vše proběhne v pořádku bez komplikací, začne i naše Krajská vědecká knihovna v Liberci v průběhu podzimu nabízet výpůjčky e-audioknih.

Před půl šestou jsme se vyčerpaní, ale plní zážitků a nových inspirací vydali na dalekou cestu na sever zpět k domovu. Cestu tam i zpět nám zpestřila blesková vědomostní soutěž, kterou připravila Jitka Šedinová. Při cestě tam to byly otázky věnované Písku, při cestě zpět otázky na téma Českých Budějovic. První přihlášený, který správně odpověděl, dostal nějakou maličkost. V autobuse tak panovala skvělá nálada.

Pevně věřím, že se studijní cesta všem líbila a budeme se snažit na příští rok opět něco zajímavého připravit.

Andrea Danielová

Vesnická knihovna Libereckého kraje 2023

Ve čtvrtek 10. srpna 2023 byli v Bílém Kostele nad Nisou slavnostně oceněni vítězové soutěže Vesnice roku Libereckého kraje, jejíž součástí je též ocenění nejlepších vesnických knihoven v kraji. Ke spoluvyhlašovatelům soutěže patří Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, který má svého zástupce v hodnotitelské komisi – tento rok jím byla Michaela Staňková z Krajské vědecké knihovny v Liberci.

A jak to dopadlo? **Vesnickou knihovnou Libereckého kraje roku 2023 se stala**

Místní knihovna v Horní Branné. Gratulujeme! Ocenění převzala knihovnice

paní Zdenka Bambulová společně se starostou obce z rukou náměstkyně hejtmana Libereckého kraje Květy Vinklátové a ředitelky Krajské vědecké knihovny v Liberci Dany Petřýdesové.

Čím knihovna v Horní Branné při hodnocení zaujala nejvíce? Je komunitní knihovnou v nejlepším slova smyslu, je otevřená dětem, seniorům i všem dalším občanům obce. Důraz je kladen na dětské čtenáře – knihovna spolupracuje s mateřskou i základní školou, zapojuje se do celostátních projektů na podporu dětského čtenářství (Noc s Andersenem a Knížka pro prvňáčka).

V roce 2022 byly prostory knihovny rekonstruovány, došlo k rozšíření prostor knihovny o další místnost, provedena byla pokládka nové podlahové krytiny, knihovna byla vybavena novými regá-

ly. Vznikly tak vzdušné, světlé prostory, skýtající dostatek místa pro odpočinkové zóny a dětský koutek, s potenciálem pro pořádání akcí i trávení volného času.

Aktivní přístup knihovnice Zdenky Bambulové a podpora zřizovatele jsou dobrým příslibem pro naplnění komunitní role knihovny.

Knihovna v Horní Branné bude také Liberecký kraj reprezentovat v celostátním kole soutěže Knihovna roku. Držíme palce!

Michaela Staňková

Tvoří knihovníci a přátelé knihovny

Jan Tichý: Bonboniéra

Autor (* 1941), vydal *Opuštěná do nebe* (Akropolis, 2004), autobiografické retro o lásce a smrti z vojenského prostředí a *Třicet dva hodin mezi psem a vlkem* (Akropolis, 2007), novelu na motivy skutečných událostí divokého od-sunu 1945. Její dramatizaci uvedlo Činoherní studio v Ústí n/L (premiéra 2010). – *Bonboniéra* (Voda na mlýn, 2022) je jeho třetí a poslední knížka.

„Table bonboniéra je jen otisk mé ruky. A taky neuměle obkreslené ruce všech, které jsem měl a mám rád. Otisky mých ruků. Jedny malé dějiny, spíš historky než historie.“

A právě o tom to je. To je smysl téhle knihy, která v tu kratších, tu delších útržcích nechává nahlédnout do dějin, do historie, do všedně nevšedních dnů. Za těmito útržky jsou pak kratičkové dobové „tiskové zprávy“, kontrastující a podtrhující to, co bylo právě vyřčeno.

„Velké“ dějiny jsou o něčem úplně jiném, než všední život. A přitom právě onen všední život je mnohem, mnohem důležitější.

Každý máme nějaké vzpomínky. Bohužel ne každý jim dokážeme vtisknout takovou podobu, zachytit je takovým způsobem. Aby někoho oslovily, aby zůstaly, aby nutily přemýšlet a také vzpomínat. Budiž chváleno každé zachycené slovo, každý okamžik – málokdo si uvědomuje, kolik toho kolem denně mizí.

Považujeme vzpomínky za samozřejmost, paměť všech okolo za běžnou, ale mizí, mizí každý den. Sám bohužel často cítím, na co všechno jsem se nestihl zeptat, co se už nedozvím, co všechno zmizelo v nenávratnu, v zapomnění. Takže díky za každý obraz, střápek, dílek mozaiky.

Tuhle knížku mohu jen a jen doporučit. A nejen proto, že autor je už nějaký pátek Novoborák a v textu se otře o výběžek (Lipová, Varnsdorf). I kdyby to bylo z druhého konce republiky, stojí za to.

Ivo Šafus

(z článku na webu vybezek.eu)

Stavy beztlíže (1961)

(ukázka z povídky a Axiom, který šedesát let skutečně ležel v šuplíku)

...

Až ve druhém ročníku, loni na podzim jsem Alku objevil v davu.

Nejdřív jsme jenom křížili pohledy při přednáškách v aule, sbíral jsem odvalu. Báľ jsem se, že to pro ni třeba vůbec nic neznamena. Že se mi pobaveně vysměje.

Párkrát jsme spolu promluvili o přestávkách.

Má mladšího bratra. Dojíždí šedesát kilometrů. Taky hraje na piano. Přihlásila se do sboru. Doma zkoušela i divadlo. Suka i Dvořáka má ráda, Rusalku jasně, nejvíc Novosvětskou. Jo, Holuba četla a líbil se jí. Moc.

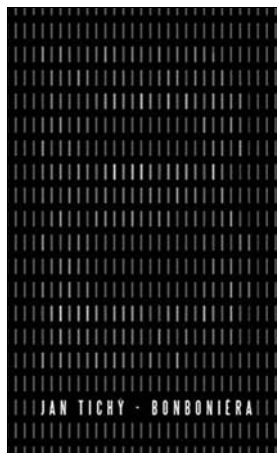
„Vpravdě pravím vám: bylo to krásné,“ vzpomněl jsem si. A vůbec jsem netušil, jak bude ta předpověď přesná.

Vstřícně se usmála. Tak jsem se poprvé zeptal, co dělá odpoledne.

Udivilo mě, že z nás hned byla tak populární dvojka. To kvůli ní, nešlo ji přehlédnout. Prostě alka, elegantní černý a bílý mořský pták... Ve všech kategoriích, co se probírají před usnutím, měla ty lepší parametry. Atraktivní, IQ nad průměrem, žádná slepice. A navíc působila trochu maminkovsky, vyzrále v tomhle věku, i to mě přitahovalo.

Chodili jsme spolu denně a denně jsem se divil, proč zrovna já. Na kole se vylákat nedala, nějak se vymluvila. Moc jsem ji nepřemlouval, byla by to náročná organizace, když nás na pokoji bydlí šest.

Možná to tak bylo lepší. Jeden Casanova z přízemí měl dámskou návštěvu, zapomněli si včas zhasnout a vedení školy pak muselo řešit stížnost soudružky poslankyň z činžáku odnaproti na *neřízené origie* (skutečně!), kterých byla ze svého okna – jistě nechtěným! – svědkem.

Předminulý víkend, byla to první sobota po Gagarinovi, vytrvale mžilo. Už jsme se snad potřetí loučili a Alka si najednou vzpomněla, že všechny holky odjely domů a zůstala v pokoji sama.

Dodnes to nechápu. Jako by to bylo o někom jiném. Jak jsem se vůbec odvážil na jejich kolej. Jak jsem se kryl za pianem vedle předsínky. Když se pak Alka vrátila z průzkumu, jak jsem se potmě za ní plížil s botama v ruce po dřevěných schodech. I tak děsně vrzaly.

Naštěstí jsme nepotkali ani správcovou, ani profesorku, to by byl vyhazov.

Jak pro jistotu šmodrchám zdvojený dveře k sobě provázekem, v zámku chyběl klíč. Jak mě Alka s odzbrojující samozřejmostí už čeká v posteli. Nechala si jen prádlo. I když se přikryla až k bradě, v odrazech luceren ze zahrady zahlídnou, že má blan-kytnou podprsenku.

Jak si k ní se stejnou samozřejmostí lehám v triku a mírně obnošených zimních jégrovkách s praktickým otvorem vpředu – dnes už samozřejmě vím, že jsem je měl sundat taky. A ovšemže nemám prezervativ!

Buď připraven, vždycky. To jsem nikdy nedodržoval.

Posvátně se Alky dotýkám jen za ušima a líbám ji na zavřený víčka. Jako poprvé. Tohle taky mezi náma *poprvé* je! Mezitím jí poslepu stáhnou tkaničku z vlasů a vytáhnou obě sponky. Nevím, kam je dát, tak je strčím pod polštář.

Když si uvědomím lehoučké dotyky *tam dole*, jako by si Alka jen hrála, okamžitě se mi vybaví nárazky na muže v Kristových letech, který měl ještě před rokem hlavní roli v jejím životě. Nejspíš divadelník. A nejspíš ženatej – proto ho utaju-je, nevím.

Bude mě s ním srovnávat. Pomalu, ale jistě propadám panice. Je to jak ledová sprcha.

Čas se zastavil, ani neodhadnu, jak dlouho to už trvá. V duchu ale přesně vidím kritické místo obrácené U-křivky motivace a aktivity, jak nám ji psycholog kreslil na tabuli. *Nejen při nedostatečné motivaci, ale taky důsledkem motivace příliš vysoké aktivi-ta zákonitě klesá, na to pozor!* prohlásil, a zakroužkoval oba klesající konce grafu –

„Něco je špatně?“ špitla a otevřela oči. Přestala si hrát.

Nejistě vrtím hlavou.

„Je mi krásně... úplně se vznáším,“ šeptám nesouvisle, „jako by se to zdálo... stav beztlíže...“

Banální kecy, ale myslel jsem to smrtelně vážně, přísahám.

...

12. duben 1961: Motor třetího stupně dohořel, Vostok 1 pluje ve výšce 181–327 ki-lometrů a Jurij Gagarin poprvé pocítil stav beztlíže. „Když začala mizet přitažlivost, cítil jsem se skvěle. Hned bylo všechno lehčí. Ruce, nohy a celé tělo jako by mně ani nepatřily. Nevážily vůbec nic. Neseděl jsem, ani jsem neležel, vznášel jsem se. Jako ve snu. I brašna na mapy, tužka, blok. A kapky tekutiny z hadice se proměnily v kuličky, volně pluly prostorem, a když se dotkly stěn, přilnuly k nim jako rosa na květ.

APOLOGIE

Petra Mužáka

3. část

Františka Dudková Párysová

Životopisci Světlé se (až na čestné výjimky) tváří, jako by po Nerudovi Karolinin citový život skončil. Mužák, kterému podle nich z povinnosti obětovala svou životní lásku, už pro ně není zajímavý. Začteme-li se však do korespondence a vzpomínek Světlé a jejího okolí, poznáme, že to byl právě Petr Mužák, kdo byl Karolině oporou a nejbližší bytostí.

Ohledně „aféry Neruda“ se oba manželé obrnili důsledným mlčením. Eliška Krásnohorská, která je poznala v roce 1863, vzpomínala: *„Ani domácí pospolitost mezi Světlou a jejím chotěm nedala mi tušiti, co se před krátkou dobou mezi nimi událo. Po bouřlivé přehánce, jaká přeletěla nad hlavami tohoto manželství, bylo by ve mnohé jiné domácnosti příšerno a nevlídné, snad brozívo, svárlivo..., avšak u Mužáků nebylo dusní tíhy v ovzduší, nic neprozrazovalo, že se zde nedávno půda třásla... někdy sice sem dýchla nálada čímisi zatížená, u Světlé zřejmější než u jejího chotě – snad že více trpěla jak on – ale neprozrazovala nikdy nic vážnějšího... než jakoukoliv všední, nahodilou mrzutost. Manželé oba se chovali se stejnou důstojností navzájem k sobě i vůči světu, s největší taktostí kryli každý svou ránu a nedali nikomu ni nejmenšího pohoršení... Tak činili nejen pro zevní dekorum,*

Eliška Krásnohorská (1847–1926), spisovatelka a přítelkyně Karoliny Světlé. Petra Mužáka nazývala strýčkem.

ale z upřímné vůle napravití nerozlučný svazek svůj...“

Literární historie upozorňuje, že sblížení Nerudy a Světlé našlo svůj odraz v mnoha autorčiných dílech, zejména v povídce Skalák. Podještědský učitel, znalec a milovník tvorby Karoliny Světlé Josef Lukeš (1917–2008) se nechal slyšet: *„Všechny milostné motivy v jejích ro-*

manech a povídkách inspirovala její láska k Nerudovi.“ Opravdu všechny? Jedna z méně známých ještědských povídek Přišla do rozumu vypráví příběh Andulinky, která milovala Urbana a on ji. Kvůli rodinnému sporu o pozemek by si ji však musel vzít bez věna, což odmítl a v hněvu ji opustil. Andulinka se na nátlak rodičů musela vdát za mladého Rokelského. Rokelský se k Andulince choval vždy pozorně a nevadilo mu, že stále na Urbana vzpomíná. Nakonec si Andulinka uvědomila, že se její láska k Urbanovi vytratila a miluje svého manžela. Povídka vznikla v roce 1877, tedy 15 let po rozchodu s Nerudou. Je nám opravdu tak zatěžko oprostít se od romantické legendy a připustit, že po nedlouhou trvajícím okouzlení mohla Světlá, podobně jako její hrdinka, „přijít do rozumu“ a uvědomit si, co pro ni manžel znamená?

V polovině 70. let onemocněla oční chorobou, trápily ji silné závratě a málem oslepla. Její stav se zlepšil až po deseti letech. Petr Mužák jí celou tu dobu stál trpělivě po boku a byl jediným člověkem, který ji dokázal povzbudit, když klesala na mysl. *„Můj muž jest pravým vzorem lásky bratrské, pro svatou tu lásku přehlížím vše ostatní a nežádám si ničehož pro sebe. Již se nikdy nehádáme, co mám, to dám a nemohu si za to laskavějšího a s nemocí mou trpělivějšího muže přát. Když nemohou být oba uspokojeni v zájmech svých, ať je tedy aspoň jeden z nás uspokojen zcela,*“ psala sestře. *„Chlubím se, zdvihnu-li si sama nůžky a vrhám kolem sebe pohledy podiv vybičející, odnesu-li ze stolu do kuchyně několik talířů, také se mi ho vždy od přelaskavého manžela mého v míře nejsvrchovanější dostane. Ten dobrý slechetný můj muž, jak se mu kdy za jeho neslýchanou trpělivost odsloužím?“*

Dosud byla řeč především o rozdílech povah Petra a Karoliny, ale existovala celá řada věcí, které je spojovaly. Především to byla úcta, kterou jeden k druhému cítili. Oba také milovali svůj národ, byli nesoobečtí, pracovití a skromní, nepotrpěli si na projevy slávy a okázalé vystupování na veřejnosti. *„Sláva, to nic není, hlavní věc je, aby člověk zde na světě něco dobrého a užitečného vykonal,*“ prohlašoval Mužák.

Jednou z nejčastěji připomínaných Mužákových vlastností bývá pedantičnost. Eliška Krásnohorská vzpomínala, jak musel být *„ve všem inventáři v kuchyni a spíži, ve skříních i schránkách, na psacím stole i v knihovně tak přísný a určitý pořádek, že všechno hledání kteréhokoliv předmětu muselo býti vyloučeno, a běda, nebylo-li něco nalezeno bez odkladu na svém místě.*“ Jenže pozor! Eliška nehovořila o Mužákovi, nýbrž o Karolině! Punctikářství bylo zjevně další společnou vlastností manželů. Jedním z nejsilnějších pout byla jejich láska k Podještědí, kam každé léto jezdili. Jelikož sami neměli potomky, snažili se ze všech sil pomáhat dětem Mužákových sourozenců, zejména početné rodině Petrovy odvoděle sestry Sefky Slukové. Pomoc nebyla jen finanční a materiální. Petr vlastnoručně zveleboval Slukovic statek, učil synovce a netře, jak mají hospodařit, snažil se jim zajistit vzdělání a také na ně morálně působit. Zkrátka jim nahrazoval otce. V roce 1877 si Mužákoví vzali k sobě do Prahy neteř Anežku, která se stala Karolininou pravou rukou. Vyřizovala korespondenci a zapisovala texty děl, která jí Světlá kvůli své oční chorobě musela diktovat. Karolina měla ještědské příbuzné ráda, i když někdy na

blízký vztah, jaký měl Mužák se sestrou, skoro žárčila. Položertem mu říkala: „Ty se hochu, klameš, když si myslíš, že mě máš rád, ty jsi měl jen jednu opravdovou velkou lásku v životě a tou byla tvoje sestra Sefka.“ Petr se prý jen vesele usmál a odvětil: „Máš skoro pravdu, holka.“ Nejstarší Sefčin syn Karel byl jeho oblíbencem. Později se stal řídícím učitelem na dolnopasecké škole, o jejíž zřízení se Mužákovi významně přičinili.

Josefa (Sefka) Sluková,
sestra Petra Mužáka

Když se Karel rozhodl chalupu v Doleních Pasekách prodat, byla to pro Mužáka ohromná rána. Světla s manželem hluboce soucítila: „Můj nebohý muž, jenž se držel posud, že na něm nikdo jeho 65 let nepoznával, najednou se změnil v té míře, že mu přibýlo aspoň desetiletí. Neodpověděl ničeho, vyšel však za stavení a já jej plna úzkosti zdaleka sledovala. Rozhlížel se kolem po místech těch, kde znal každý kámen, kdež byl každý strom předmětem

jeho nejněžnější péče, kdež zbrázdil každý kousek pole a zasil každou píd' louky svými nejpoctivějšími, vpravdě otcovskými myšlenkami. A teď slyšel náhle, že to, co mu v té míře k srdci přilehlo, že si toho stokrát více vážil než vlastního majetku – teď se mělo vše to zahodit, do cizích rukou zašantročit... Snadno si představíš, jak jsem zaplakala nad jeho zármutkem a že bylo veškeré moje strádání marné. Vždyť nenáležel nikdy mně, vždy jen své rodině, vždyť nepoznal jako student ani nejbližší okolí, jen aby každý groš, který si v kondicích tak trapně vydělal, utratil mezi svými, kteréžto zásadě zůstal až do nynějšíka věren. Ejhle, taková ho čekala odměna!“

Čím byli manželé starší, tím méně rozporů mezi sebou měli. Poslední nedorozumění prý padlo, když Mužák přestal sympatizovat s konzervativní politikou staročeků a přimkl se stejně jako jeho žena k mladočechům.

Je také třeba poopravit vžitý mýtus, že Mužák neměl pochopení pro uměleckou tvorbu své ženy. „Nebájím, ale čirou pravdu díím, tvrdím, že jsem profesora Mužáka hned od počátku poznávala jako obdivovatele geniální choti jeho,“ líčila Krásnohorská. Pochvalné kritiky na její práce ho těšily, ač paradoxně žádnou z nich nečetl. Dle Anežky Čermákové–Slukové znal z jejich románů jedinou větu: *Dolanský mlyn najednou se zastavil.* (Tj. první větu z Kříže u potoka.) Ta prý se mu nesmírně líbila, protože budí v čtenáři zvědavost. Nezájem nemířil na Karolinu osobně, Mužák už ze své podstaty nebyl čtenářem beletrie, dával přednost naučné literatuře a článkům v novinách. V roce 1859 napsala Světla sestře Žofii: „Ještě se Ti musím o nesmírném zázraku zmínit. Vypravovala jsem Mužákovi celou „Lásku

k básníkovi“ a on ji–vyslechl! Nacházel ji velmi dobrou, jen že děj jednoduchý, ale prý nadmíru morální, a s Isabelinou smrtí byl nadmíru spokojen.“ Mužák sice nebyl čtenářem děl své ženy, recipientem však ano. Jejich děj mu totiž vypravovala a někdy jej i prosila o pomoc při hledání námětu, psala-li v krátkém časovém termínu na objednávku: „Porad’ mi, Mužáčku, honem porad’! O čem bys myslel, abych psala?“ Mužákovi se často příliš nechtělo, dle svého vyjádření jí hodil „jen takové zrníčko, jen takový máček... a ona z toho zrnka máku má zeměkouli. A než bys napočítal do tisíce, má novelu v hlavě hotovou.“ Naopak některé pasáže vznikly přímo na Mužákovu žádost. „Hled’, aby tvoje práce měly vždy jakéhosi skutečného základu. Neraď čítávám pouhé smyslenky,“ nabádal Světlou. Snažila se mu vyhovět, ale občas s ním měla kříž. Přál si, aby do svých děl vkládala poučení pro hospodáře, ať už se to tam tematicky hodilo, nebo ne. Když psala Světlá povídku Bohatá nevěsta, řekl jí Mužák: „To ti povídám, Johano, ať se tam zmíníš o slepičkách s rousnatýma nohama, ty nehrabou.“ Pak trval na upozornění, jakou výhodou je rdesnový plot, že je krásný i užitečný. Světlá dala do povídky vše, co chtěl – slepičky s rousnatýma nohama, rdesnový plot, vytrvalé květiny i důkladný popis přípravy řezanky, nicméně Mužákovi to stále ještě nestačilo: „A co je nejdůležitější, holka, na to především upozorni, aby naši venkované neumísťovali hnojště na prvním místě zrovna pod okny. To má být vždycky někde stranou. A močivku ať si nenechají odtékat do úvozu... na tu má být pořádná zumpka.“ Tomu se již estetický cit Světlé vzbouřil a Mužák jí to prý dlouho nemohl odpustit. Ale osvětové

činnosti se nevzdal a hned měl po ruce celou řadu jiných hospodářských rad do další povídky. Také Světlé pomáhal při zaznamenávání lidového nářečí, jak dokládají zachované poznámky psané jeho

*Hodky čp. 14, dějiště povídky
Přišla do rozumu. Tato povídka byla
poslední, kterou Světlá napsala vlastní
rukou, další práce musela kvůli oční
chorobě diktovat. Námět zpracovala
E. Krásnoborská jako divadelní brú.*

rukou. Podporu manželce poskytoval ostatně i v její práci pro národ, vytvořil učební osnovy pro průmyslovou školu Ženského výrobního spolku. Pro srovnání, například politik František Ladislav Rieger nebo spisovatel Alois Jirásek byli ráznými odpůrci ženské emancipace a vzdělávacích snah. Vedle nich Mužák, líčen vždy jako člověk velmi konzervativní, začíná se jevit jako muž liberální a na svou dobu značně moderní.

(pokračování v příštím čísle)

Nejvíc mě baví chvíle, kdy něco rozlousknu

Čtete-li některou z jeho cestovatelských knih, můžete si být jisti, že každé popisované místo má důkladně prochozené a snad i každý kámen na cestě prozkoumaný. Cestovatel, badatel a spisovatel Marek Řeháček z Liberce v rozhovoru prozrazuje, proč mu krajina Frýdlantska připomíná Maďarsko i jižní Čechy nebo jako důležitou roli v jeho životě sehrál Miloslav Nevrlý a jeho *Kniha o Jizerských horách*.

Záběr vašeho zájmu je obrovský. Při svých cestách neopominete daleké rozhledy, hluboké lesy či skalní útvary, ale pozornost upíráte i na drobnosti, jako jsou různé křížky, sakrální památky, ale klidně i štuková výzdoba na zdi secesního domu. Co vás okouzluje na těchto detailech?

Je to taková protiváha té otevřené krajiny. Mě baví, když někde jdu a náhle si nějaké takové drobnosti všimnu. Za ní je totiž často schován zajímavý příběh, ke kterému se doberu někdy až detektivním pátráním. Hledám ve starých adresářích, novinách, v archivech, ve stavebních dokumentacích. Ale nepovažuji se za žádného historika, jsem spíše popularizátor krajiny, nebo jak to říci. Nebo o mně píší jako o vlastivědném badateli, patriotovi. Já vlastně v tomto navazuji na Miloslava Nevrlého. Jde mi o to zaujmout běžnou populaci, lidi, kteří se rádi rozhlíží kolem sebe, vnímají krásu, mají rádi historii. Tvořím takovou všechochuť, takový regionální *eintopf*. Tento formát mi proto umožňuje věnovat se jak těm velkým věcem, tak i maličkostem, perličkám. Od velkého jdu k malému a obráceně.

Před časem jste třeba odhalil, proč je na jednom ze secesních domů v jablonecké Pražské ulici výzdoba v podobě řepy, kedlubny a celeru...

Čím dál víc přicházím na to, že ty výzdoby nejsou obvykle náhodné, že měly nějakou vazbu k majiteli, jeho povolání, podnikání. Speciálně v tomto domě byla vegetariánská restaurace, proto asi ta zelenina. Současný majitel mi dokonce říkal, že to není vše, že prý nahoře v patře býval veřejný dům a dodnes se tam údajně najdou nějaké symboly s tím spojené. Je to vše samozřejmě s určitou dávkou spekulace, nikde nemáte ve starých dokumentech napsáno, že je tam celer, protože... Ale když si to pospojíte, tak to dává nějaký smysl. Nejvíc mě baví ta chvíle, kdy něco takového rozlousknu.

Zmínil jste jméno, nebojím se říci, legendy, cestovatele, zoologa, spisovatele a od letošního března také čestného občana Liberce Miloslava Nevrlého, autora „bible“ nejsevernějšího českého pohorí – *Knihy o Jizerských horách*. Tuším správně, že stál u počátku va-

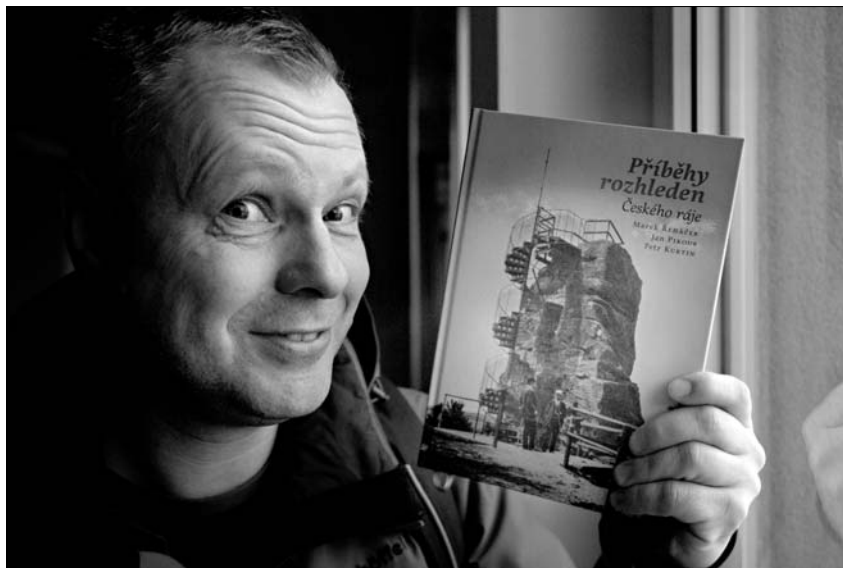

foto: Ota Bartovský

ších výprav do rozličných končin a také spisovatelské dráhy?

Je tomu tak. Zastavím se u *Knihy o Jizerských horách*. Její tvar v původním a některých dalších vydáních je atypický, úzký a dlouhý. Takže se ta publikace blbě dávala do klasické knihovny. V mládí jsem v osmdesátých letech jednou přišel do liberecké knihovny a z těch všech polic s knihami tam nejvýrazněji čouhala z regálu právě *Kniha o Jizerských horách*. Zaujala mě, a tak jsem ji vytáhl. Začel jsem se a byl chycen, hned jsem si ji musel půjčit. Byl jsem fascinovaný těmi úžasně napsanými texty.

Co vás na nich tak očarovalo?

Chodil jsem tehdy do turistického oddílu, což byl takový zapřený skaut, a právě tohle všechno nás lákalo a zajímalo – staré štolý, jeskyně, pomníčky. Najednou se to celé přede mnou otevře-

lo. Na tu dobu ta knížka byla něco neuvěřitelného. Strašně jsem ji chtěl mít doma, a nikde nebyla k dostání. Tak jsem ji začal ručně opisovat. Pamatuji si, jak jsme podle ní hledali třeba první pomníčky, bez mapy, jež byla součástí díla, ale tu někdo ukradl. Některé ty pomníčky jsme hledali třeba na desetkrát. Dneska je všechno zakreslené, má to své GPS souřadnice, stačí se v horách podívat do mobilního telefonu. Tehdy to bylo mnohem větší dobrodružství a také mnohem větší radost z nějakého objevu.

Když už jsme nakousli ty Jizerské hory, pojdte dát čtenářům pár tipů, kam se v nich vydat. A ne třeba zrovna na místa, kde to v pěkném dni vypadá jako u pražského orloje...

Určitě bych tady doporučil oblast Frýdlantska. To je moje srdce krajina. Pořád je to místo, kde není tolik turistů,

takže cestu Frýdlantskem lze poradit lidem, kteří hledají trochu klidu a relaxace. Konkrétně mám na mysli meandry řeky Smědé a rybník Dubák. Což si myslím, že je taková unikátní krajina v rámci Libereckého kraje. Nejenom tím, že ta řeka je tu původní, neregulovaná, ale také tím, že tam je opravdu až taková, řekl bych, nečeská krajina – ledňácci, lužní les. Věvodí tomu středověký rybník, jeden z nejvzácnějších, které se v regionu nachází. Dochoval se ve stavu, který tu nemá obdoby. Připomíná trochu jihočeské rybníky s těmi obrovskými duby na hrázích. Ale jsme tak trošku i v Maďarsku. Pak bych zájemcům doporučil v Jizerkách také vodopád Černého potoka.

Vy se ovšem vydáváte i do oblastí za hranicemi Libereckého kraje, který má tu výhodu, že z krajské metropole jste za půl hodiny autem jak v Německu, tak v Polsku. Narážím na to, že jste před dvěma lety vydal poměrně obsáhlou knihu o Žitavě. Čím je pro vás toto saské město zajímavé?

Mě na Žitavě hrozně baví to, jak tam člověk může sledovat obrovský vzestup a pád tohoto města. Jsou tady nádherné, zajímavé věci od gotiky po secesi, ale teď je to město, které je méně než poloviční, než bývalo. Žitava měla kdysi nějakých padesát tisíc obyvatel, teď jich je asi dvacet dva tisíc, a to je ještě potřeba říci, že se dost roztáhla do okolí. To město má proto starou naddimenzovanou infrastrukturu. Když po něm jdete v noci, tak třeba vidíte širokou ulici, ve které svítí jen jedno okno. Je zde hodně prázdných domů. Žitava má půvab jakéhosi zmaru, zániku, jde až o určitou romantiku.

Zůstaňme ještě u našich západních sousedů. Rád jezdíte na Rujánu, tedy ostrov, který byl za minulého režimu jedním ze symbolů zahraniční dovolené Čechů...

Víte, mně Rujána velmi připomíná Frýdlantsko, ale místo Polska je v okolí moře. Jsou tu podobné gotické kostelíčky, aleje, obdobný reliéf krajiny i trochu stejná nálada. Ostrov má také řadu vazeb na naši historii. A k tomu ten zmíněný bonus v podobě moře. Jako kdybyste šel zkrátka po Frýdlantsku – stejné borovice, duby, lípy, velké žulové kameny, zámečky, kostelíčky – a pak najednou kouknete a tam moře s loděmi.

*Člověk se cítí jako
doma, ale zároveň
je tam určitá exotika
spojená s mořem, což je
pro nás pro Čechy stále
něco, čím se budeme
vždycky trápit, že ho
nemáme.*

Tu ho proto nacházíme na Máchově jezeře, tu v Jablonci nad Nisou na přehradě a nosíme u toho pruhovaná trička.

Vy jste před třemi lety v jednom z interview řekl, že se snažíte v krajině najít dobu minulosti, která byla podle vašeho naivního názoru ne lepší, ale více v pohodě. Proč si to myslíte?

K minulosti mám naivní vztah. Asi je to tím, že je jednoduchá v tom, že

víme, jak to dopadlo. Není tam ta nejistota současnosti a budoucnosti. Přiznám se, že jsem milovník starých časů, hlavně doby konce Rakouska-Uherska. Je to samozřejmě taková hra. Proto mě baví ty pomníčky, ale ne ty dva roky staré, že někdo spadl z kola. Mě baví ta romantika spojená s pytláky, dřevorubci. Už z toho totiž odvanulo to negativní. Když v Oldřichově před staletími zabili mládence, byla to v té době odporná vražda, jejíhož pachatele nikdy nechytili. Dneska na to místo přijedete a najdete

romantický pomníček s obrázkem, jak vrah kamenem ubíjí mladého kluka, ale už to v sobě nemá tu negativní energii. Naopak, je to taková romantická věc s trochou příděchu tragédie, už to ale nedýchá tou hrůzou. Kdežto přítomnost a budoucnost jsou zahaleny do nejistot. Proto v krajině hledám útěchy.

*Delší a upravená verze rozhovoru
vyšla v červenu ve speciální příloze
Mladé Fronty DNES
Atlas českých krás.*

ze souSVĚTÍ

Martin Trdla

Pojďte s námi udělat z Liberce hlavní město poezie

S nadsázkou říkám, že na počátku 1. libereckého festivalu poezie stálo přání, aby na autorská čtení chodilo více než nějaký deset, patnáct lidí. A tak jsme si řekli, že pozveme hodně básníků, a že když si každý z nich přivede jednoho, dva kamarády, partnerku nebo babičku, může být docela plno. No a na prvních dvou ročnících celkem bylo. Každý z nich zhlédlo asi 130 diváků. Ovšem básníků, ale také hudebníků nebo výtvarníků, se muselo sejít kolem pětadvaceti, čímž jsme se stali jednou z největších poetických akcí v Česku.

První ročník bienále se konal v klubu Ateliér v Pražské ulici, druhý pak v parku před kostelem Nalezení sv. Kříže nedaleko Malého náměstí. Každý byl v něčem jiný. Mohl bych o různých pocitech popsat stohy papíru, ale řeknu jen (a modří vědí), že na prvním bienále v roce 2019 jsme předstihli konspirátory i covid a dělali online přenosy ze světa a náš maskot měl plynovou masku. V roce 2021 jsme dle některých

vyjádření z parku, který je pro Liberečany spíše no-go zónou, prý udělali něco jako malý Berlín. Ale co je hlavní: každý si našel mezi účinkujícími toho svého básníka, a to na místě, které zrovna není typické pro konání podobné akce.

Letos nás čeká ročník třetí. Možná poslední (mezitím nám se spolupředatelkou a spoluzakladatelkou, ale především skvělou výtvarnicí a autorkou vizuální podoby festivalu Olgou Veselou, do

toho vlezlo něco osobního, co zrak čtenáře nemusí zajímat). A my bychom na něj všechny velice rádi pozvali.

Těšit se tentokrát můžete na 26 účinkujících. Vystoupí Simona Racková, Karel Škrabal, Eva Koudelková, Anna Beata Hábllová, Žaneta Horáčková Lichtenbergová, Alexandr Pech, Jaromír Typlt, Martin Trdla (autor tohoto textu), Žaneta Štěpánová, Magdaléna Hlaváčová, Patrik Linhart, Tereza Saxlová, Tomáš Štiller, Eliška Hondlová, Sára Wollasch, Jana Orlová, Achtung 21, Cafone, Brixio akademický soubor (BAS), Červené boty, Kaizen Vibes. Mezinárodní rozměr obstarají hosté z Německa (Stefan Doehnert, Benedikt Dyrlich, Peter Gehrlich) a Slovenska (Hogwash kolektiv).

*Dominovat sice budou
autorská čtení poezie, ale
opět nepůjde pouze o ně.
Připravena je také hudba,
výstavy nebo performance.
Příležitost dostanou
„ostrálené hvězdy“ i autoři
méně zavedení, zdejší
i z větších dalek.*

Podtitulem letošního ročníku je věta „Pod střešou se věší řeč“, která dá titul almanachu s texty autorů, již zde naživo předvedou svá díla, a který vyjde někdy v příštím roce.

Hlavní program básnické přehlídky bude probíhat 14. října od 12:00 do

přibližně půlnoci. Druhý den v neděli je připravena dopolední afterparty a v prvé poledne odstartuje performance Jaromíra Typlta a Pavla Novotného – *Kurt Schitters: Ursonate*, kterou krajské město již deset let nespátilo.

Vstupné na celý festival činí 270 Kč, na afterparty 70 Kč. Vstupenky budou k dispozici na místě akce. Každý ročník festivalu se koná na jiném místě patého nejhladnějšího města republiky, pro tento poskytl zázemí Česko-německé setkávací centrum Liberec. Dějiště akce, která se uskuteční za jakéhokoliv počasí, najdete nedaleko pivnice U Jelena a v těsném sousedství autobusové zastávky Rychtářská.

Těšíme se na vás a věříme, že nám pomůžete z Liberce aspoň na chvíli udělat hlavní české město poezie.

Psáno v září 2023.

Anifilm ve znamení japonských filmů

Liberec na počátku května opět kulturně ožil díky Mezinárodnímu festivalu animovaných filmů. Divácký zájem byl i letos značný, sály příjemně plné a návštěvníci, kteří si včas nezajistili rezervaci na nejatraktivnější projekce, museli v bohaté nabídce hledat alternativní program.

V centru Liberce nebylo díky festivalu neobvyklé potkat významné režiséry a pedagogy, jakými jsou například Michaela Pavlátová, Jiří Barta nebo Radek Beran. Krom již zavedených projekčních míst se tentokrát promítalo také v Naivním divadle. Hlavním tématem letošního Anifilmu bylo Japonsko, a diváci tak měli v rámci nesoutěžního programu možnost zhlédnout mimo několika klasických anime filmů ve stylu komiksů manga, z jejichž předlohy tyto snímky často vycházejí, také jinak těžko dostupné filmy nezávislé japonské produkce.

*Aby byl program
divácky přístupnější,
akcentována byla
zejména tvorba, ve
které se projevovaly
evropské vlivy.*

Hlavním hostem festivalu byl Kódži Jamamura, legendární postava japonské animace, se kterým se mohli diváci setkat a podebatovat během několika večerů, kde byly představeny jeho snímky, ale i na vernisáži výstavy jeho kreseb v Oblastní

galerii Liberec. Kódži Jamamura prozradil, že si své filmy kompletně kreslí sám a spolupracovníky využívá maximálně na dobarvování jednotlivých fází.

Z výstavy kreseb Kódžiho Jamamury

I letos měli návštěvníci festivalu příležitost vyzkoušet si virtuální realitu, ale ukázalo se, že hodinový blok čtyř krátkých filmů, během kterého je nutné mít nasazené speciální brýle a pohybovat se v uměle vytvořeném prostředí, je pro některé příliš a z důvodů nevolnosti, zapříčiněné konfliktem mezi vizuálním vjemem a vjemy z vnitřního ucha, předčasně ukončovali sledování produkce.

Zatímco vítězství *Mého románu s manželstvím* od Signe Baumané v kategorii celovečerních filmů pro dospělé mnohé překvapilo (podle diváckých ohlasů by si ho spíš zasloužila adaptace povídek Haruki Murakamiho *Slepá vrba, spící žena*, loutkový snímek *Psům a Italům vstup zakázán* nebo zpracování indiánských mýtů *Čtyři duše kojota*, které si nakonec odneslo alespoň Cenu diváků), o oprávněnosti verdiktu poroty v soutěži celo-

večerních filmů pro děti, kde byla cena přiřknuta dojemnému spektakulárnímu příběhu s aktuálním přesahem *Mýška a medvěd na cestách*, pravděpodobně pochybuje málokdo.

Doufáme, že tato kulturní akce významem dalece přesahující hranice regionu a přinášející do našeho města energii nejen v podobě mladých tvůrců zde již trvale zůstane.

SVĚTonázory

Miroslav Stuchlý

Poezie je nemoc aneb Literární Zarafest

Děčínský Literární Zarafest patří ve svém žánru k akcím s nejdéle trvajícím tradicí, letos se konal již 23. ročník. Liberecký region měl tentokrát silné zastoupení v podobě tří účinkujících a básníka a organizátora kulturního dění Josefa Straky, který nejenže oba večery nezaměnitelným způsobem moderoval, ale podílel se i na dramaturgii a organizaci festivalu.

Akce je hýčkaným dítětem Alice Pražentové a básníka Radka Fridricha, díky jejichž entuziasmu a nasazení přesáhla hranice ústeckého regionu a stala se etablovanou přehlídkou současné literární tvorby. Radek Fridrich se sice úlohy organizátora v tomto roce vzdal, ovšem stále zůstává duší festivalu a bez jeho přítomnosti a živého debatování s hosty i návštěvníky si toto kulturní setkání lze jen stěží představit.

Zahájení proběhlo ve čtvrtek 31. srpna komorní vernisáží koláží Elišky Kremlové v Ukradené galerii Děčín. Páteční program bývá obvykle zasvěcen poezii a ani letošní ročník nebyl výjimkou.

Většina účinkujících se rozhodla prezentovat svou nejčerstvější tvorbu a četla z rukopisů. Úvod patřil uhrančivým veršům Adama Borziče, po něm vystoupila básnířka a překladatelka Zofia Bałdyga s reflexemi zkušeností s ukrajinskými uprchlíky, kterým poskytuje pomoc na pražském Hlavním nádraží, tematicky pestrý výběr básní Tomáše Čady dokázal pobavit i přinutit k zamyšlení.

Josef Kučara zakončil jednu z předčítaných básní veršem *poezie je nemoc*, inspirovaným informací objevenou v méně významném vědeckém časopise. Posluchačů nakažených touto krásnou nevyhlášenou chorobou se v Baru Bodenbach

sešlo kolem padesáti, což je v době obecného poklesu zájmu o kulturu úctyhodné číslo. Závěr patřil křehkým veršům Veroniky Mervart za kytarového podkresu hudebníka Deemy.

Na sobotní odpoledne byla připravena Literární procházka s průvodcem Josefem Strakou věnovaná vzpomínce na romanopisce Václava Kahudu a básníka Michala Maršálka zakončená ve vile Družstva Racek. Po ní se v areálu Oblastního muzea v Děčíně představili prozaici společně s básníky Robertem Wudym a charismatickým Janem Valíkem, který svůj příspěvek obohatil i o hudební produkci. K největším tahákům patřilo bezesporu vystoupení Viktora Špačka ověřeného loňskou Magnesíí Literou za prózu, ale žádný z ostatních autorů v jeho stínu nezůstal. Alice Horáčková přečetla ukázkou z románu *Rozpůlený dům* a v krátkém interview přiblížila po-

zadí jeho vzniku a inspirační zdroje, Jan Vozka se prezentoval povídkou z novin-ky *Tygře, tygře* a Stanislav Beran přidal ukázkou z tvorby pro děti. Večer zakončilo hudební vystoupení Jiřího Imlaufa známého z působení v kapele Houpací koně a indie-popových Vyjakomy.

*Zarafest potvrdil,
že kvalitou organizace,
dramaturgií, vhodnou
volbou prostředí a zájmem
i vnímavostí publika
stále patří k nejlepším
přehlídkám současné
literatury, které se u nás
konají.*

Z vystoupení básníka Josefa Kučery

Rezignace? Nad básnickou sbírkou Martina Trdly

Martin Trdla: Tvrdá data. Nakladatelství Petr Štengl, 2023

Když rezignujeme na setrvačnou a zároveň horečnatou aktivitu životního snažení, můžeme možná začít lépe rozumět věcem kolem nás – *teprve tím, že něco přestaneme dělat, stáváme se skutečně ak-*

tivními. Tuhle myšlenku rozvíjí filosofka Tereza Matějčková... A intuitivně ji ztvárňuje i básník Martin Trdla ve své knížce *Tvrdá data*. Trdlovy básně jsou vrstvicí se obrazy *rezignace* (tak se ostatně jmenuje i emblematická báseň sbírky) na řádný život s hypotékou, na bytí v radostném spotřebovávání nepotřebností, na nekonečný růst bez významu. A právě ten úkrok stranou, to odstoupení ze závodu, v jehož cíli stejně asi není o co stát, je vykročením vstříc poezii, která snad jediná ještě autorovi dává smysl. *V přestávkách / mezi spánkem a spánkem / jakési obstarávání a předstírání, / které bys nejraději zaspal.*

Publikováno v Salonu Práva.

Bohatá paleta významů. Nad fotografickou publikací Otto Vávry

Ani černá, ani bílá... Liberec. Vydal Šimon Pikous, 2022

Publikace, která je *věnovaná práci všech profesionálních, chcete-li komunálních fotografů v socialistické éře*, tedy těm, *kterí měli talent, ale v rámci oficiální ideologie neměli možnost jej rozvíjet*, představuje

tvorbu libereckého fotografa Otto Vávry. Obsahuje Vávrovy snímky Liberce a okolí, zvláště Jizerských hor, převážně z období 60. let. Vedle historické, dokumentační hodnoty dnes autorovy foto-

grafie zaujmou klidnou, až meditativní náladou, v níž se lidé objevují spíš vý-

jímečně jako drobné, pomíjivé body v krajině. Město i hory, viděné Otto Vávrou, jsou proměnlivé i neměnné zároveň, mimořádné ve zdánlivé všednosti, protože nic není černé ani bílé, a i černobílá fotografie může nabízet bohatou paletu významů. Kniha vyšla péčí Liberecké školy fotografické.

Publikováno v Salonu Práva.

SVĚTonázory

Štěpán Kučera

Otevřít se tajemství. Nad knihou pověstí a pohádek Němců Jizerských hor

Petra Laurin: *Pověsti a pohádky Němců z Jizerských hor*. Vydal Dům česko-německého porozumění, 2022

Novinářka Petra Laurin dlouhodobě mapuje, z dochovaných střípků skládá a českým čtenářům zpřístupňuje kulturní dědictví Němců Jizerských hor.

Po publikacích *Osudy Němců*, dvou kuchařkách jizerskohorských receptů a knížce místních lidových anekdot přichází se sbírkou pověstí a pohádek. Využila přitom rukopis lidového vypravěče z počátku minulého století Ernsta Hüttmanna. I dospělý čtenář se může znovu stát dítětem otevřeným tajemství, může se ponořit do vyprávění dávno zmizelých sklářů či dřevářů a seznámit se s tajemnými bytostmi Jizerských hor, jako byli Mlžný duch (Der Nebelgeist) nebo Rašelžinka (Die Moorfrau), která zlé lidi vábila do hlubin rašelinišť, ale dobrým, chudým lidem pomáhala k penězům a důstojnosti.

Pověsti a pohádky Němců z Jizerských hor nám připomínají, že na dně studnice příběhů jsme vlastně všichni stejní. Publikace letos získala ocenění Kniha roku Libereckého kraje v kategorii literatury pro děti.

Novinář a spisovatel Vladimír Mikolášek

Ačkoliv nebyl Vladimír Mikolášek jabloneckým rodákem, jeho jméno je s Jabloncem pevně spojeno hned ve dvou rovinách – v té životní i tvůrčí. Na svět přišel dne 26. února 1918 v Košťálově u Semil. Národní školu vychodil v Rejšicích a v Mladé Boleslavi, střední pak v Turnově, kde v roce 1937 maturoval. Pocházel z rolnické rodiny, a tak byl již od mládí spolu se svojí o pět let starší sestrou veden k práci v hospodářství. Proto také v Praze navštěvoval kurzy vyšší lidové školy, zvané Svobodné učení selské. Ale vábil ho jiný svět – svět literatury a novinářiny.

Po studiu začal pracovat v železnobrodské tiskárně Grafia. Tu založil v roce 1922 turnovský tiskař Jan Jiránek, ve třicátých letech ji převzal jeho syn Jaroslav, zmodernizoval ji a činnost

rozšířil o nakladatelství. Název firmy přejmenoval na *Jaroslav Jiránek*. Vladimír Mikolášek se v té době stal redaktorem týdeníku *Krkonošský obzor*, který ve třicátých letech vydával v Železném Brodě Cyril Methoděj Metelka. Jako dvacetiletému mladíkovi mu nákladem České akademie věd a umění v Praze díky Fondu Julia Zeyera vyšla sbírka básní *Dlaň proti nebi*. Julius Zeyer odkázal část svého jmění a výnos z budoucího vydávání svých děl právě České akademii věd a umění. Ze založeného fondu pak byli později podporováni „mladí čeští spisovatelé (beletristé) vynikajícího nadání“. Lepší vstup do světa literatury si snad ani Mikolášek nemohl přát. Jak ale sám později řekl, nemohl se vymanit z vlivu některých básníků, především Jiřího Wolкера, a proto se poezii dál již nezabýval.

V době druhé světové války byl totálně nasazen, nejprve v Berlíně a potom ve Vídni. V roce 1944 se dostal na Slovensko do Dubnice nad Váhom a odtud se v roce 1945 vrátil zpět do Čech. Po

válce přijal místo redaktora libereckého deníku Stráž severu. Svými příspěvky se zaměřil především na oblast místního průmyslu, zejména na pasířství a sklářství. Deník byl listem se značnými ambicemi, spojující zpravodajství ze světa s regionálními informacemi a komentující nejdůležitější vnitropolitické události. Udržoval si dlouhou dobu velkou míru nadstranickosti, ale když počátkem roku 1948 došlo v sociální demokracii k politické polarizaci, začal vyjadřovat především názory blízké jejímu pravému křídlu. K němu totiž patřil i jeho redaktor Josef Veverka. Slušná úroveň a značná míra nezávislosti novin vzala rychle za své po Veverkově nuceném odchodu, když deník 24. února 1948 převzal liberecký akční výbor a učinil z něj orgán Národní fronty. Mikolášek v té době odmítl vstoupit do KSČ, a proto byl z redakce propuštěn.

V roce 1946 vyšla v Liberci jeho sbírka povídek *Mraky sluncem ozářené*. V pozdějších knihách *Amerikou s jabloneckým sklem* a *Africká mozaika* literárně zpracoval zážitky jabloneckých obchodníků s bižuterií z cest po Střední a Jižní Americe a Africe, a to formou reportáží a drobných črt, ale i vložených beletrizovaných příběhů s naučnou tendencí, orientovaných k přírodě, historii i současnému životu domorodců.

Až do roku 1981, kdy odešel do důchodu, pracoval v Jabloneckých sklárnách. Během této doby se však neustále věnoval psaní. Ačkoliv mu nebylo dovoleno publikovat články a reportáže pod vlastním jménem, vycházely jeho příspěvky v různých regionálních novinách a časopisech pod zkratkou „vm“ nebo pod pseudonymy. Podporovali jej

přátelé, redaktori Ivan Mikšovic a Jiří Mojmír Palát. Aktivně se věnoval regionální literatuře. Sbíral a zapisoval si příběhy lidí, pověsti i pohádky. Z různých českých i německých pramenů a z lidové tradice vznikla kniha pověstí *Ďáblův doktor*, vydaná poprvé v roce 1987. Zajímal se o historii sklářské a bižuterijní výroby na Jablonecku a Železnobrodsku, psal o přírodě, lidové architektuře a kulturní historii Českého ráje a Liberecka. Byl rovněž autorem rozhlasových her a pohádek.

Se svojí ženou bydlel v Jabloneckých Pasekách. Poté, co se rozvedli, přestěhoval se do Železného Brodu, kde bydlel na Malém náměstí. Zemřel v Tanvaldě 13. srpna 1997 ve věku nedožitých osmdesáti let.

*Jeho pozůstalost
je z velké části uložena
v Literárním archivu
Památníku národního
písemnictví ve Starých
Hradech. Byla získána
darem od samotného
autora v roce 1996.*

Obsahuje doklady a korespondenci, hlavně z období druhé světové války, dále rukopisy a strojopisy jeho básní, povídek, pohádek a scénářů. Menší část pozůstalosti se nachází ve Státním okresním archivu Jablonec nad Nisou. Tu tvoří korespondence, materiály sesbírané jako náměty k článkům, rukopisy a novinové výstřižky článků.

Křehké dědictví. Severočestí skláři se dotkli esence přírody

Začalo to láskou za časů cholery. Leopold Blaschka se narodil roku 1822 v Českém Dubu, od dětství se zajímal o přírodu a kreslil skici rostlin. Když vyrostl, pracoval v rodinné sklářské firmě, kde byla jeho specialitou výroba očních protéz, a dosáhl schopnosti vytvářet ze skla realistické modely k nerozeznání od předloh.

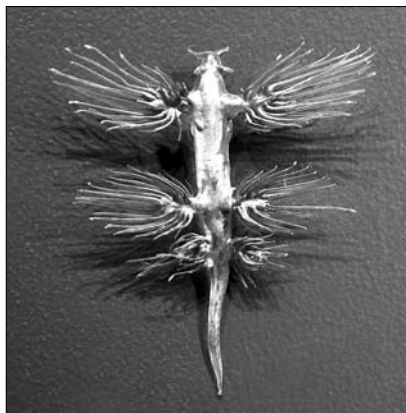
V polovině století se světem prohnala pandemie cholery, během níž zemřela Leopoldova žena a o rok později i otec. Leopold byl zdrčený a obracel se k přírodě: útěchu mu přinášelo kreslení květin. Lékaři mu doporučili ozdravnou cestu do Spojených států (podle méně romantických zdrojů šlo o cestu pracovní) a během plavby přes oceán se před ním vynořil z hlubin zážitek podobný *osvícení*.

„Jsme na plachetnici v Atlantském oceánu, znehybnění kvůli bezvětrí; je krásná květnová noc,“ zapsal si Leopold do deníku. „S nadějí se díváme temnotou moře, které je hladké jako zrcadlo: na různých místech se tu objevují svazky světelné záře podobné bleskům, jako tisíce jisker tvořících opravdové ohníčky, obklopené odrazem hvězd. Blízko před námi se objeví malá skvrna ostře zeleného světla, která se zvětšuje a zvětšuje, až nakonec vytvoří jasně svítící útvar podobný slunci. Rozvine se druhá, pak třetí... deset, sto takových sluncí se rozsvítí, jasně zářící kruhy utvářejí podivné tvary, rodí se nepopsatelně krásný výjev. Jako by chtěly okouzleného pozorovatele vtáhnout do říše víl.“

Šlo o první setkání Leopolda Blaschky s medúzami.

Umění vědy, věda umění

Byla to doba rozkvetu biologie, přírodovědných expedic, darwinismu, eugeniky a přírodopisných muzeí. Lidé si u zvířat všímali najmě „tesáků a drápů“, boje o přežití, v němž silnější vítězí nad slabšími, a stejně jako my dnes hledali

Mořský plž glaukus atlantský – model ze sbírek Přírodovědného muzea v Ženevě; autor: Vassil / Wikimedia Commons

v lesích i mořích stvrzení svého společenského uspořádání.

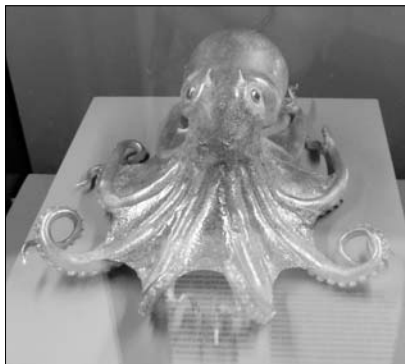
Muzea ovšem řešila problém, jak divákům zpřístupnit exempláře rostlin, mořské fauny a dalších přírodnin, které se nedaly vycpat ani přišpendlit. Medúzy a sasanky byly často vystavovány naložené ve sklenicích s alkoholem; tam ovšem mořští živočichové postupně ztráceli barvu i tvar, až se nakonec rozpustili v rosolovitý šlem.

Roku 1857 se Leopoldu Blaschkovi a jeho druhé ženě narodil syn Rudolf a tehdy se zrodily i první Blaschkovy skleněné modely živé přírody – nejprve květin. Byly tak krásné a opravdové, že sychrovský kníže Rohan zadal Blaschkovi vytvořit modely orchidejí ze svého zámeckého skleníku. Kníže je pak vystavoval ve svém paláci v Praze a následně Blaschku seznámil s ředitelem drážďanského přírodopisného muzea.

Ten dal českodubskému skláři zakázku na vytvoření modelů mořských sasaneček, které měly takový úspěch, že Blaschka nakonec opustil rodinnou firmu a začal se živit výhradně výrobou modelů mořské fauny. Přestěhoval se s rodinou do Drážďan a do svého umění zasvětil i syna Rudolfa, který poté pracoval po otcově boku a po jeho smrti rodinnou živnost převzal.

Blaschkovi nejdříve vycházeli z ilustrací přírodopisných knih, ale později také z vlastních studií mořských bezobratlých živočichů, kvůli nimž Rudolf podnikal výzkumné cesty do Karibiku či USA; ve svém domě si Blaschkovi nechali zbudovat velké akvárium.

Celkem vytvořili na tři a půl tisíce modelů mořských sasaneček, korálů, medúz, mořských červů, plžů, hvězdic, sépií či

Chobotnice – model ze sbírek Národního muzea v Praze; autor: Derbrauni / Wikimedia Commons

chobotnic. Prodávali je světovým muzeím, univerzitám i soukromým sběratelům od USA po Nový Zéland, Japonsko nebo Indii. Nejucelenější sbírka více než pěti set modelů se dnes nachází na americké Cornellově univerzitě. Několik kousků Blaschkovi věnovali též Národnímu muzeu v Praze a jeden z nich je tam v přírodopisné expozici stále k vidění.

*Tvorbu Leopolda
a Rudolfa Blaschkových
označovala muzea za
„zázrak umění v oblasti
vědy a zázrak vědy
v oblasti umění“.*

Později Blaschkovi opustili výrobu mořských bezobratlých a vrátili se k vytváření modelů květin. Těmi zásobovali exkluzivně americkou Harvardovu univerzitu,

která se potýkala s podobným problémem jako přírodopisná muzea – květiny coby učební pomůcky měla do té doby jen v podobě slisovaných vzorků. Blaschkovi vytvářeli rostliny trojrozměrné a přesné do nejmenších detailů – některé jejich modely zachycují i opylování hmyzem nebo projevy chorob.

Jak věrné modely jsou, naznačuje věta divačky na jedné z putovních výstav harvardské kolekce. Do návštěvní knihy napsala: „Máte zde krásné květiny, ale jejich skleněné modely se mi nepodařilo najít.“

A kurátor jabloneckého Muzea skla a bižuterie Petr Nový dodává: „Dokumentární a učební pomůcky z vinutého skla, imitující většinou exotickou faunu a floru, se po polovině 19. století staly velmi vyhledávaným artiklem. Nabízeli je skláři z Čech, italských Benátek, Německa nebo Francie. Blaschkové mezi nimi vynikají jak množstvím, tak řemeslnou kvalitou zdokumentovaných výrobků. Jimi vytvořené modely jsou dokonale živostí, které byli schopni docílit díky své extrémní individuální zručnosti. Nejde tedy o techniku, materiál či nástroje, které by Blaschky odlišovaly od jejich soupeřů a následovníků, ale jen a pouze o jejich výjimečné individuální schopnosti při práci nad sklářským káhanem.“

Blaschkovi byli ve spojení s předními přírodovědci své doby, zvláště s biologem Ernstem Haeckelem. Ten proslul studiem podmořských bezobratlých, zájmem o *umělecké tvary přírody* (jak zní titul jedné z jeho knih) a také snahou přenést myšlenky Darwinovy teorie na lidi – je považován za průkopníka eugeniky.

Blaschkovi obdivovali Haeckelovu přírodopisnou práci, vycházeli z jeho

kreseb a půjčovali si od něj knihy, ale nikdy nevstoupili do vratké ložky sociálního darwinismu. Neuchylovali se k výkladům své práce, nehledali v přírodě odpovědi na všelidské otázky – snažili se jen vnímat přírodu v její podstatě.

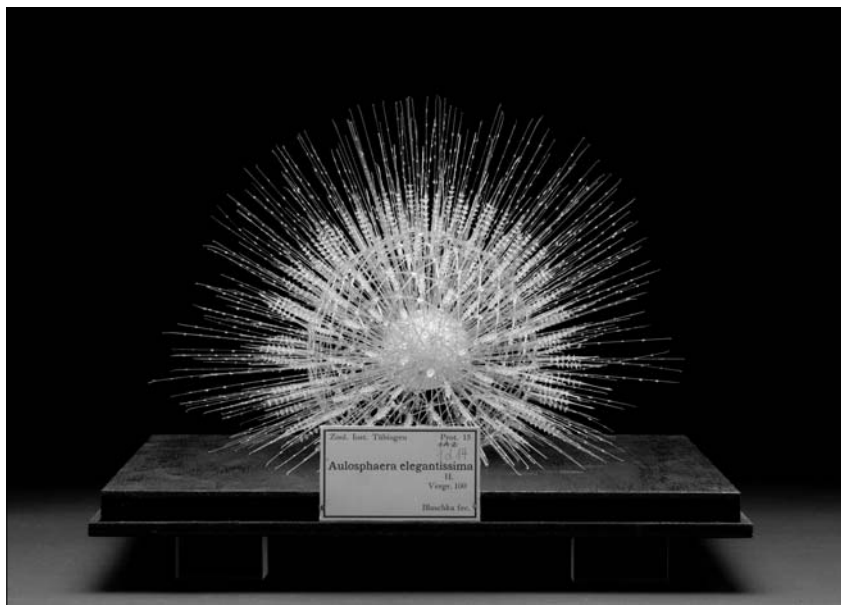
„Na každém kroku je co studovat, ať je to rostlina, hmyz, nebo pták,“ napsal v jednom dopise Rudolf Blaschka. „Taková studia člověk nikdy nemůže dokončit a nikdy není moc starý na to, aby se od přírody mohl učit.“

Ve svých modelech sestavili Blaschkovi skoro úplný strom života podmořských bezobratlých: od nejjednodušších korálů po inteligentní chobotnice. Zpodobňovali tvory, kteří obývali oceány už před miliony let a obývají je dodnes.

*Pro svá dokonale
realistická zobrazení,
jejichž detaily překvapují
i současné mořské biology,
si vybírali živočichy,
jejichž bezobratlá,
proměnlivá těla mají
na pohled blízko
k výtvarné
abstrakci.*

Nad skleněnými artefakty Blaschkových sledujeme mizení hranic mezi uměním člověka a uměním přírody – dualita přestává existovat, všechno se stává jedním sebevyjádřením života. Snad se Blaschkovi dotýkali *tvary bytí*, esence přírody.

*Mřížovec – model ze sbírek univerzity v Tübingenu;
autor: Museopedia / Wikimedia Commons*

Neumíme vypovědět souvislý, úplný příběh o našem světě; ale možná se otec a syn Blaschkovi k takovému velkému vyprávění přiblížili více než Haeckel.

Posledních 160 let

Jejich dílo je pořád živé. Svědčí o tom i anglicky psaná kniha mořské bioložky Drew Harvellové *Moře skla. Hledání křehkého dědictví Blaschkových v obrovském oceánu* z roku 2016.

Harvellová se zabývá udržitelností mořských ekosystémů mimo jiné v závislosti na globálním oteplování – a zároveň je kurátorkou sbírky modelů Blaschkových na Cornellově univerzitě.

V knize, která vznikla v rámci její spolupráce na dokumentárním filmu reži-

séra Davida O. Browna *Křehké dědictví* (2016), vychází Harvellová z jednoduchého, ale silného konceptu: po 160 letech, které v době přípravy filmu i knihy uplynuly od vzniku prvních modelů Blaschkových, prozkoumává moře i oceány a zjišťuje, kolik živočišných druhů, jež severočeští skláři zachytili, ještě dnes žije ve volné přírodě.

A dochází k neradostným závěrům, které na konci knihy shrnuje ve fiktivním dopise adresovaném právě Leopoldu a Rudolfu Blaschkovým.

„Během uplynulých 160 let se světová populace zvýšila z jedné na sedm miliard. Nadměrný rybolov, znečištění pobřeží a devastace životního prostředí si vybral daň na diverzitě všech mořských živočichů. Pořád máme dost medúz, sasane-

a nahožábrych, máme i pár hlavonožců, ale už nemůžeme tak snadno najít tolik rozličných druhů, jaké jste vy měli na dosah ruky,“ píše autorka přes propast času.

„Vy jste mohli jít na pobřeží v Neapoli a za jediný den najít dvacet druhů mořských plžů a pět druhů chobotnic. I s potápěčským vybavením náš tým strávil bezmála týden potápěním ve Španělsku a v Itálii a našli jsme jen šest druhů plžů, jednu chobotnici a jednu sépii.“

Svůj dopis Harvellová uzavírá ještě pochmurněji: „Klimatická změna, kte-

rá způsobuje oteplování všech světových oceánů, si vybírá obrovskou daň na obyvatelích mořského dna – korálech červených, laločnicích i hvězdicích. Dopady, jaké bude mít oteplování a stoupání hladiny oceánů na lidi žijící na pobřeží v zemích jako Indonésie, jsou příliš smutné na to, abych vám o nich vůbec psala.“

Biodiverzita – připomíná nám Drew Harvellová – je dědictví stejně křehké jako skleněné modely Leopolda a Rudolfa Blaschkových.

Publikováno v Salonu Práva.

SVĚT LitKlubu

připravila: Zuzana Vykoukalová

Aneta Mazurková: Příběh Hulína Fryštáka

Úryvek z prózy Hugo musí zemřít. Příběh se točí kolem Hulína Fryštáka, který je docela obyčejný člověk s trochu zvláštním jménem. Jenže po tom, co ho vyhodí z práce, se mu v mysli začínou vynořovat děsivé vzpomínky. Vzpomínky, které v sobě jako chlapec uzamkl, protože žít s tím, co se mu stalo v minulosti, bylo neúnosné.

Stál na střeše opuštěné budovy. Byl tu takový klid. Přesně tohle potřeboval. Jeho duše si musela odpočinout od vši té neúnosné reality. Skutečnost byla natolik všudypřítomná, až ho to dohánělo k šílenství. Potřeboval něco, co ho uklidní.

Pozoroval západ slunce. Vypadalo to, jako by obloha hořela, nekonečná rudo-oranžová barva se vpíjela za obzor a pomalu tmavla. Na chvílku cítil krásný hřejivý pocit. Na tenhle krátký moment existovala

jen tato chvíle a nic mimo ni. Na malý okamžik se cítil šťastný. Pomalu, dlouze vydechl.

Sedl si a opřel se o starou konstrukci komína, která se již značně drolila, ale stále se nevzdávala své výšce. Kolem dokola bylo vidět jen hory a moře stromů nejrůznějších barev. I přes to, že světlo pomalu vyprchávalo, to byla úžasná podívaná.

Tento krásný zážitek se mu ovšem něco pokusilo překazit. Někde za sebou uslyšel podezřelý šramot. Rychle vstal a snažil se prohlédnout houstnoucí tmou, avšak nic neviděl. Vzal do ruky mobil a posvítíl si s ním na cestu. Po pár krocích se v kuželu světla objevil malý velice špinavý a nemocně vyhlížející psík, který zřejmě hledal něco k snědku.

„Ahoj,“ usmál se Hulín a snažil se nedělat prudké pohyby. Přišlo mu, že je stejně osamocený a zanedbaný jako on sám, proto k němu v tu chvíli pocítil velice silnou náklonnost.

Pomalou podřepl a vyndal z bundy kus nedojedené sušenky. Pro psa to asi nebylo ideální, ale vsadil by se, že v tuhle chvíli sežere cokoliv.

„Na, dej si,“ natáhl k němu ruku se zbytkem sušenky. Pes zatím neutekl. Neucouvl, ale ani se nesnažil přiblížit. Zřejmě neměl dobré zkušenosti s lidmi.

„No tak, pejsku, pojď ke mně. Neboj se,“ promlouval k němu klidným hlasem. Pes naklonil hlavu na stranu a jedno ucho se mu přehouplo přes hlavu. Hulín se tomu usmál a začal se k němu velice pomalu přibližovat.

Pes netrpělivě přešlapoval na místě a nechal Hulína přiblížit se dost blízko na to, aby mohl sníst nabízenou sladkost. Rychle po ní chramstl a začal ji přezvykovat. Hulín se na něj jen díval, a když pes dokousal, pokusil se ho dotknout, ale to mu nedovolil. Jakmile se přiblížil, aby ho mohl pohladit, pes po něm vystartoval a kousl ho do ruky. Hned na to rychle zmizel ve tmě.

„Hajzlíku malej,“ ulevil si Hulín tiše, zatímco si tiskl krvácející ruku k hrudi.

Na psa se ale zlobit nedokázal. Zatímco bolest pomalu odcházela, myslel na svého psa z dětství, měl ho moc rád, ale *matka* ho donutila... donutila ho, nasypat mu do žrádla jed na krysy a potom musel sledovat, jak pomalu umírá v bolestech.

Matka... Co to vlastně bylo za ženu?

Stále zůstal na stejném místě, kde ho pes pokousal, a snažil se vybavit si její obličej, ale marně. Snažil se vzpomenout, ale jako by se z hlubin své paměti pokoušel vykopat vzpomínku, která ani neexistuje. Vše bylo zahaleno mlhou. Opravdu se to s jeho psem stalo? Ale pamatoval si to přece tak jasně. Byl to malý pes, bílý s hnědými skvrnami a roztomilým pohledem. Vždycky se na něj tak mile koukal, s láskou a důvěrou. A on ho pak... zabil... Pes mu věřil a on ho zabil.

Hulín ucítil, jak mu oči vlhnou slzami. Zatřepal hlavou, aby z ní vyklepal zlé vzpomínky (ale byly to skutečné vzpomínky?) a vytáhl z kapsy látkový kapesník, kterým si ovázal poraněnou ruku. Myšlenka na dětství zatím zmizela stejně náhle, jako se objevila.

Ve tmě, nikým nepozorován, zhluboka vydechl a ještě naposledy se podíval na oblohu, kde zářil tenký srpek měsíce.

Marie Jelonková, Ondřej Görtler

Započal čas kratších dnů a delších stínů, barevného listí a bezbarvých mlh. Podle představ některých, kteří na texty ve verších nazírají poněkud klišovitě a kýčovitě, ideální doba inspirace pro básníky. A tak se pojďme podívat na tvorbu dvou, co se poezie zatím nesměle, ale s očekáváním začínají dotýkat. Světlnonoši s číslem 15 vítají Marii Jelonkovou z Horní Libchavy na Českolipsku, která studuje na liberecké Střední škole Kateřinky, a Ondřeje Görtlera, dvaa-dvacetiletého posluchače Vysoké školy chemicko-technologické v Praze, žijícího nedaleko hlavního města – v Louňovicích.

*Uprvně
jmenované
si, s prominutím,
dovolím být trochu
zemanovský.*

Ve smyslu jízlivosti třetího českého prezidenta: Mohl bych říci, že slečniny texty trpí snad všemi neduhy juvenilí. Kýčovitými obrazy milionkrát obehranými, slyšenými v neinvenční popové vatě, obraty, o nichž by však lidé s poetickým nevkusem řekli, že jsou nádherné a od srdíčka. Neschází zde růže a jejich trny, srdce, slzy. Chybí snad už jen křídla andělů, potažmo pegasů. Dokonce tu najdeme i několik „proslulých“ rýmů jako *sen/den*, a dokonce i *láska/páska*.

Ovšem já toto pravít nebudu a řeknu, že jsem obrovsky rád, že se Marie Jelonková o básně pokouší, že chce na svět nazírat a vypořádávat se s ním prostřednictvím řeči vázané, že ji baví slova ohledávat, osahávat, snažit se jimi vyjádřit něco ze sebe, něco o ostatních, že

ji Popelka poezie oslovila, že má v jejím životě místo. Vzdávám hold!

Přeji Marii, ať to určitě nevzdává a přidávám hraběcí radu: Čtete, čtete, čtete! Pozorujte, jak pod kotel poezie přikládají jiní. A též pozorujte detaily dění kolem sebe a v sobě a hlavně žijte, nejlépe naplno. Pak se lehce může stát, že poezie na duši zničehonic zaklepe, nebo dokonce neomaleně zabuší. Beru od autorky dva texty a vkládám je sem.

*U básní
Ondřeje Görtlera
již vlastní poetika
a svébytnost
vykukují.*

Jako tomu u mladých básníků často bývá, autor si ohmatává témata jako smrt či úzkost. V některých textech si to zase vyřikává s předchozími generacemi, co se sisýfovsky marně ženou v autech za jakýmsi instantním štěstím prostřednictvím hromadění peněz a jalovostí,

a je jim jedno, co po nich pro následovníky zbude. Je to obžaloba, je to environmentální žal. Je to pro mě sympatická poloha.

Pak je tu forma. Tady některé rýmy a rytmus básní kulhají, lehce někdy verše drhnou, kostrbatí. Ale na tom se dá zapracovat. V některých textech autor zase tlačí příliš na pilu, čouhá tu jakési

siláctví (zbytečné), jiné bych proškrtal a určitě bych z nich mezi šutry objevil několik pableskujících diamantů. Ondřej má dobře našlápnuto, a věřím, že drachokamů bude více a více. Taktéž tisknu dvě věci.

Proběhli jsme cílovou páskou. Kdo se příště postaví na start? Přihlášky sem: trdla.martin@gmail.com

Marie Jelonková

.....

BÁSEŇ BEZE JMÉNA

První slzy,
první láska,
snad uvidíme se brzy,
přý jsem tvoje kráska.

Snad přijdou ty dny,
kdy můžeme hledět do očí,
tomu co bude mezi námi,
jen ať srdce poručí.

Chci žít tvou láskou,
která hřeje u srdce,
projit si každou vráskou,
až do té poslední,
která bude u konce.

Nechci si nalhávat,
že má všechno konec šťastný,
ale proč se na to vyptávat?
My projdeme těmi pastmi.

TEMNO

Temný tajemný večer,
co se v té tmě skrývá?
Nikam večer nespěchej,
copak nevíš?
Všude na tebe tma číhá...

Bojíš se,
strachem oči zavíráš,
avšak zvědavost
každý večer odmítáš.

Chci se projít temnou nocí,
říkají, že to zkoušeli mnozí.

Už se nevrátili...

Ondřej Gärtler

HOŘENIŠTĚ

Les hoří
Hoří stromy
Hoří keře
Hoří les
Skrze plamene stěnu vidím světlo žhnoucích uhlů rozpadajících se
na malé kousky šedého popele.

Život hoří
Hoří lidé
Hoří zvířata
Hoří život
Na kousku seškvařené horké země se válí poslední zbytky
nadějných přeživších, kteří již hoří také.

Naděje hoří
Hoří hlavy
Hoří oči
Hoří naděje
Kořeny našeho vědomí se plazí po bezrozměrně plochem residuu
našich posledních pompézních myšlenek.

Lidskost hoří
Hoří jazyk
Hoří rozum
Hoří lidskost sama!

CHODNÍKY

Proč jsi tak unavený a proč ti padají víčka stále rychleji a hlouběji za obzor toho
všedního slunného dne?

Proč nežiješ ve dne, když slunce barvou jantaru ti kreslí cestu skrze poddajně prů-
chodné chodníky podél Koněvovy ulice, tak načichlé smradem desítek generací po-
budů a generací výfukových zplodin spalovacích motorů?

Proč potácíš se s myšlenkou spavou, tak slastně mysle na odpočinek, když brouzdáš ve dne těmi hluboce nonšalantními pajzly, které se postupem času mění na předražené večerky a poté zase zpět na neúprosné požírače času, peněz a roztodivných lidských osudů, jež jsou zvány hospody a putyky a výčepny a lokály a knajpy a vůbec všelijaký dystopický pivnice?

To s myšlenkou času si zahráváš tak slastně, jako když myš si hraje s kočkou na babu a pak se obě zvednou a jdou na jedno. Je jedno koho to zachvátí a koho to semele, či existenční záchvaty a rudé růže, plamen sirky, upnuté kravaty, doteky kůže, motýlů sbírky, kdejaký svatý, koho to zmůže, ty dojemné večírky.

To s maskou staletí... díváš se ty! Cos osudů vzal a osudů dal a dál už ale nic! Milčenlivé a zároveň úpěnlivé o záchranu volající NIC, které se protáhne každou škvírkou prasklého betonu v trhlínách fasád, v armatuře betónových bloků čekající na to, až nastane vhodná chvíle.

To s bolestí vůně, kráčí i poslední generace pobudů, co zbude tu i na prachu reziduujících mrchožroutů lidských příběhů, již zvou se chodníky pražského Žižkova.

tvary SVĚTla

Julius Benko

Nevzdělanec-Procesista

Václav Kovář

Když jsem v Krajské knihovně stál přímo před velkoformátovým obrazem Noční, doslova nalepen na plátno a hltal každíčký detail, tu záplavu obrazů v obraze, připadal jsem si jako detektiv. Co ještě na mne vykoukne, kde se ještě něco skrývá, čeho jsem si nevšiml. Objevoval jsem, těkal očima a tetelil se. Přeplněn přívalem vjemů jsem poodstoupil na několik metrů, ale bylo to snad ještě horší. Jednotlivé podrobnosti se propojovaly do větších celků a na mě vyskakovaly další a další úrovně obrazu, další a další souvislosti, které mi zblízka unikaly. Nakonec jsem stál na podestě v posledním patře a nepřestával se divit. Obraz i tady fungoval; jako bych zoomoval časoprostor, od obrů makrokosmu plynule přecházel ke skřítkům v mikrokosmu, nehlédě na šipku času.

Jenomže to byl teprve začátek. Jak jsem se později dozvěděl z výkladu autorů, obraz byl malován třemi malíři

zároveň v živém streamu spolu s diváky, kteří mohli do procesu tvorby vstupovat. Totální obrat. Z díla se najednou

Procesistický obraz Noční

stal kolektivní zápis, možná skutečností, možná vesmíru. Náhoda dostala řád, který se s každým novým divákem-subjektem opět rozbíjí. Všechny významy nemohou být odhaleny. K některým je podán návod, některé čekají, až se sami zjeví. Hodiny a hodiny k tomu nestačí. Všechno, co je, je v pořádku. Takové jsou obrazy Procesistů, na jejichž alespoň částečný popis by nestačil ani rozsah celého tohoto čtvrtletníku.

O několik měsíců později sedím v ateliéru v bývalé pekárně a ten samý přívál emocí, imaginace a příjemné zahlcenosti zažívám znovu. Jeden z oněch tří malířů poklidně vypráví svůj příběh, nastiňuje své vize, poodkryvá zrod obrazů, vysvětluje symboliku (a tu a tam odběhne ke své malé dcerce). Jmenuje se Václav Kovář

a je spoluzakladatelem dvou uměleckých uskupení, která byla na počátku společného malování. Ovšem začneme popořádku. Václav Kovář se narodil v Liberci, vyučil se strojním zámečnickem a odmalíčka si kreslil. Živil se jako skladník, stavěl komíny, vymyslel a sestrojil dnes již legendární zábavní hrací automaty *Červi*, ale tohle všechno nebyla jeho cesta. Někdy v roce 2012 se programově rozhodl, že nadále se bude zabývat jen malířstvím. Na autodidakta, jehož mimo jiné formovali Van Gogh, Degas, Toulouse-Lautrec, Modigliani, Gauguin, Kuba nebo Munch, vcelku odvážné rozhodnutí, které se však záhy ukázalo jako správné. V roce 2016 založil soukromou výtvarnou školu, jež měla na svém vrcholu 3 učebny, 11 lektorů a na 180 semestrálních studentů,

a řadila se tak k největším v severních Čechách. Její popularita a vytíženost spojená s jejím provozem ho však připravovaly o čas na vlastní tvorbu. Během kovidové pandemie tedy uzrála myšlenka ukončit činnost školy a zabývat se dál už jen vlastní prací.

Vznik výtvarného sdružení *Nevzdělanci* tak měl otevřené dveře. Ve spolku, jehož členy nemohou být příslušníci akademické elity, ale ani amatérských skupin, a který by měl dát šanci dalším *neakademikům* a současně by měl být měřítkem kvality, se setkal zejména s Adamem Windsorem a Janem Simandlem. Společně s těmito dvěma Nevzdělanci v roce 2021 namaloval první procesistický obraz *Zahrada přání*.

*To, co zprvu
vypadalo jako žert
u sklenky vína, de facto
definovalo zcela nový
směr – procesismus.*

Důležité je podotknout, že *procesismus* nevymysleli, byl tu vždy a čekal na vhodnou chvíli, aby se naplno projevil, aby se skrze obrazy zhmotnil jako výtvarný směr přesahující jedince jakožto individuálního autora. Proto je tak klíčové, že autor není jeden a že prostřednictvím streamu mohou do procesu malby zasahovat i diváci. Vzniká tak jedno společné tvořící vědomí, jedna propojená bytost, která vdechuje dílu život. Neboť život je proces, děj, který se odehrává pouze teď, má spoustu proměnných i neznámých a vždy přesahuje naši běžnou

a zavedenou představu o světě. Sám Kovář k tomu dodává: „Je potřeba odložit ego, dát obrazu to nejlepší.“

*Způsob
procesistické malby
je specifický a náročný:
v ploše musejí vznikat
nové zdroje světla, musí
se upravovat sytost barev,
dodatečně vznikají
scény, domalovává
se perspektiva.*

Tím, že Procesisté používají většinou paletu složenou ze čtyř barev a bílé, vzniká také příznačná barevná harmonie a celý obraz tím dostává zvláštní atmosféru.

Každý obraz je novým vykročením, které má svůj koncept, jak dané téma popsat a ztvárnit. Pak nastupuje nejpodstatnější fáze procesu – sled vzájemných interakcí a kooperace. „Ve světě výtvarných metod se malovalo menstruační krví, zvracelo se na plátno, vše tu už bylo, ale nikdy předtím nebyl kladen důraz na propojování během aktu tvorby,“ vysvětluje toto stadium v průběhu vzniku obrazu Václav Kovář; *v tu chvíli totiž nemůže individualita převzít kontrolu nad dílem*. Mohou tak vznikat nové a nové line, stezky a zákruty. To se analogicky projevuje i ve směřování Procesistů samotných. Obraz *Zahrada přání* byl následně rozstříhán a rozprodáván se po malých částech. Poté lidé Procesistům

Procesistický obraz Noční – detail

naposílali stovky snů a vznikl obraz *Sen*. Během spaní, jedení, setkávání a samozřejmě malování a streamování, které trvalo neuvěřitelných 124 hodin, vznikl v liberecké Oblastní galerii obraz liberecký, o Liberci a pro Liberečany *U jednoho stolu*. Skupina dále vytvořila obrazy *Člověk*, úchvatným způsobem znázorňující jednotlivé archetypy lidství, výše zmíněný obraz *Noční*, akcentující noční život a příběhy prostřednictvím fiktivní postavy spisovatele K. Nachta, nebo

obraz, jehož název je sám o sobě výmluvný: *Bez lidské stopy*.

Tímto se pomyslná procesistická karavana zdaleka nevyčerpává. Procesismu jsou tedy vlastní improvizace, otevřenost a spolupráce, která se nemusí omezovat jen na autory a diváky, ale spolupracovníkem-spolutvůrcem může být i umělá inteligence, jak dokazuje jeden z posledních počinů Procesistů obraz *Dialogy s AI* – multimediální koncept spočívající v propojení tradiční malby, animace a umělé inteligence; smyšlený badatel světa Anthony Walker objevuje a zkoumá možnosti nové rychle nastupující technologie. Vzniklé animace by měly být vydávány jako sběratelské série NFT (nezastupitelné tokeny, čili digitální autorská díla). V procesu je *Nekonečný obraz* – dlouhodobý koncept *ustavičně trvajících* obrazu skrze mapování jeho proměn v čase – a v plánu je práce na obraze za přispění hudebníků a psychologů. Ze společné tvůrčí seance, či chcete-li terapie, by kromě nepřenosného prožitku měl vzniknout dokument, audionahrávka a pochopitelně také obraz.

A co je největším snem Václava Kováře?

„Snem je udělat obraz, který bude reagovat na vše a podle toho se bude měnit.“

Jeho interakce s okolním prostředím, ruchy a vlivy ho bude neustále utvářet a nepřetržitě by tak vznikal obraz-proces. Co také jiného čekat od bytostného Procesisty.

Současnost literatury pro děti a mládež:

*Odkaz Otfrieda Preußlera
literatuře pro děti a mládež*

současnost
literatury
pro děti
a mládež

19. ročník konference

v roce 2023 připravuje Krajská vědecká knihovna v Liberci ve spolupráci s Adalbert Stifter Verein München, Ústavem české literatury Akademie věd ČR, Katedrou českého jazyka a literatury Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci a Katedrou germanistiky Pedagogické fakulty UK.

Termín:

**18.-19.10.
2023**

Více informací:

www.kvkl.cz/konference

Místo konání:

Krajská vědecká knihovna v Liberci

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tádal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal